
KURDIEN POLIITTINEN TOIMINTA IRANISSA

21.12.2018
Julkinen teemaraaportti
Maatietopalvelu

Tiivistelmä

Kurdit ovat yksi suurimmista Iranin vähemmistöistä, jotka ovat historian aikana olleet syrjittyinä niin etnisenä kuin uskonnollisena vähemmistönä. Raportti keskittyy kurdien poliittiseen toimintaan Iranissa, sillä valtion harjoittamat oikeudenloukkaukset ja vaino ovat kohdistuneet nimenomaan tällaista toimintaa harjoittaviin kurdeihin. Tässä raportissa käsitellään yleisellä tasolla Iranissa toimivia kurdien suurimpia poliittisia ryhmiä ja niiden toimintaa sekä kurdiaktivistien kokemia oikeudenloukkauksia.

Nykymuotoinen kurdinationalismi sai alkunsa 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun aikana perustettiin useita poliittisia ryhmiä ajamaan kurdien asemaa Iranissa. Kurdit ovat olleet aktiivisia vaatimuksissaan kulttuuris-poliittisista oikeuksista ja toimineet tämän ajamiseksi sekä yhteiskunnallisesti että aseellisesti. Vastaavasti Iranin hallinto on pyrkinyt aktiivisesti tukahduttamaan kurdiaktivismiin.

Vuoden 2018 aikana sekä paikalliset että kansainväliset ihmisoikeustoimijat sekä kurdimediat ja Iranin kurdipuolueet ovat säännöllisesti raportoineet viranomaisten kurdiaktivisteihin kohdistamista viranomaistoimista, oikeudenloukkauksista ja häirinnästä. Viranomaistomien seurauksena useita kurdiaktivisteja on pidätetty ja oikeudenkäyntien seurauksena aktivisteja on tuomittu vankeusrangaistuksiin tai rangaistuksena on voinut olla myös kuolemantuomio. Aktivistien oikeudenkäyntejä ei pidetä usein oikeudenmukaisina. Kurdit ovat yliedustettuina kuolemaantuomittujen joukossa.

Kurdien vastaisissa toimissa merkittävässä asemassa on Iranin tehokkaat, eri organisaatioiden alaisuudessa toimivat tiedustelupalvelut. Operatiivisissa toimissa erityinen asema on Iranin vallankumouskaartilla, joilla on merkittävää vaikutusvaltaa myös mediassa ja oikeuslaitoksessa. Käytettävissä olevissa lähteissä ei ole kuitenkaan yhtenäistä käsitystä siitä, millaiseen kaikkeen poliittiseen toimintaan Iranin viranomaiset puuttuvat tai mitkä ovat tiedustelupalvelun toiminnan painopisteet.

Raportin kokoamisessa on käytetty erilaisia julkisia lähteitä, kuten kansainvälisten järjestöjen ja tutkimuslaitosten tuottamia raportteja ja tietoaineistoja sekä näitä täydentävää uutismateriaalia, joka on ollut Maahanmuuttoviraston saatavilla raportin kirjoittamishetkellä.

KURDISH POLITICAL ACTIVISM IN IRAN

Public Theme Report
Country Information Service

Abstract

The Kurds are one of the biggest minorities in Iran who have been marginalised historically as both an ethnic and religious minority. This report focuses on Kurdish political activism in Iran as the activists have been the main target of the infringements and persecution committed by the Islamic Republic. This report describes the activities of the main Kurdish political parties and the infringements the activists have faced in Iran.

The modern Iranian Kurdish nationalism originated in the late 1800's and during the 1900's many Kurdish political parties were founded to support this agenda. Since then, Kurds have been active in their demands of cultural and political rights and this has been manifested in both political and armed actions in Iran. Respectively, the Iranian Government has been active in suppressing the Kurdish activism.

In 2018 both local and international human rights groups, the Kurdish media and Kurdish political parties have reported that targeting, infringements, and harassment of Kurdish activists by the Iranian Government have continued. As a result of these actions, activists have been arrested and sentenced to prison and also to death. The trials are often considered unfair. Kurds are reported to be overrepresented among people sentenced to death.

In actions against Kurds the main perpetrators are the efficient Iranian intelligence services, consisting of various independent organizations. The Iranian Revolutionary Guard Corps has the main role in the operations and they also have influence on the media and the judiciary. However, the sources available do not have a shared view on what kind of political actions the authorities do focus on or what are the priorities of the intelligence services in terms of Kurdish activism.

The report is based on different public sources, such as reports published by international organisations and research institutes and complementary news material, which the Finnish Immigration Service has had access to at the time of writing of this report.

Sisällys

1. Johdanto	4
2. Yleistä kurdien asemasta Iranissa 2010-luvulla	5
3. Kurdien poliittiset ryhmät Iranissa	6
3.1. KDPI/PDKI	6
3.1.1. Poliittinen toiminta	7
3.1.2. Aseellinen toiminta	8
3.2. PJAK	9
3.2.1. Poliittinen toiminta	10
3.2.2. Aseellinen toiminta	11
3.3. Komala-puolueet	12
3.4. Kurdien ääriuskonnollinen toiminta Iranissa	13
4. Oikeudenloukkaukset poliittisesti aktiiveja kurdeja kohtaan Iranissa	14
4.1. Viranomaisten suhtautuminen kurdien kulttuuriseen toimintaan	14
4.2. Viranomaisten suhtautuminen poliittiseen toimintaan	15
4.3. Viranomaisten operatiiviset toimet	17
4.4. Viimeaikaisia tapauksia kurdiaktivisteja vastaan	18
4.5. Kurdiaktivistien oikeudenkäynnit ja tuomiot	20
4.5.1. Kuolemantuomiot	21
Lähteet	24

1. Johdanto

Kurdit ovat yksi Iranin suurimmista vähemmistöryhmistä. Lähes vuosisadan ajan kurdit ovat vähemmistöjen joukossa olleet aktiivisimpia vaatimuksissaan kulttuuris-poliittisista oikeuksista, yhteiskunnallisessa liikehdinnässä sekä aseellisessa vastarinnassa. Kurdinalismi ulottuu Iranista maan rajojen ulkopuolelle muille kurdialueille Irakissa, Syyriassa ja Turkissa. Useimmat Iranin kurdit eivät kuitenkaan kannata separatistisia aatteita. Iranin kurdien poliittinen liikehdintä on ennemminkin sidoksissa muihin Iranin liikkeisiin, jotka vaativat asemansa uudelleen määrittelyä Iranin keskushallintoon verrattuna: maan tasapuolista taloudellista kehittämistä sekä osittaista kulttuurista ja poliittista itsenäisyyttä esimerkiksi desentralisaation ja etnisten ryhmien osallisuuden kautta.¹

Iranin islamilaisen tasavallan alueella sijaitsevia kurdialueita kutsutaan usein Itä-Kurdistaniksi, soraniksi *Rojhilatê Kurdistanê* tai Rojhilat. Itä-Kurdistaniin kuuluvat Iranin Kurdistanin, Länsi-Azerbaidžanin, Kermanshahin, Ilamin² sekä myös Lorestanin ja Hamadanin maakunnat. Lisäksi kurdeja asuu Itä-Kurdistanin ulkopuolella Khorasanin alueella.³ Kurdit edustavat 10–15 prosenttia koko Iranin väestöstä ja he puhuvat äidinkielenään kurdia, kun maan valtakieli on farsi (persia). Suurin osa kurdeista on uskonnoltaan sunnimuslimeja.⁴ Iranin valtauskonto on shiialaisuus.

Nykymuotoinen kurdinalismi alkoi muotoutua Iranissa 1800-luvun lopulla ja kiihtyi itsevaltaisen Pahlavin dynastian tultua valtaan Iranissa 1925. Neuvostoliiton kylmän sodan alkuhetkillä antama tuki vastaperustetulle Iranin Kurdistanin demokraattiselle puolueelle KDPI:lle mahdollisti tämän niin kutsutun Mahabadin kurditasavallan perustamisen 1946. Tasavalta perustettiin Neuvostoliiton tuolloin miehittämälle Iranin alueelle.⁵

Iranin kurdiyhteisö on ollut ulossuljettu ja eristetty Mahabadin kurditasavallan kukistamisen ajoista ja vuoden 1979 Iranin islamilaisen vallankumouksen seurauksena sunnalaisina kurdit ovat olleet syrjittynä niin etnisenä kuin uskonnollisena vähemmistönä shiialaisessa valtiossa. Iranin persialais-shiialainen identiteettipolitiikka onkin ollut haitallista maan kurdeille. Tutkijoiden Gareth Stansfieldin ja Mohammed Shareefin mukaan Iranin kurdit ovat tällä hetkellä yhden nykyhistorian ankarimman sorron kohteena.⁶ Iranin valtion harjoittaman kurdiaktivismien tukahduttamisen vuoksi kurdien poliittisesta aktivismista saatava tieto perustuu pitkälti paikallisten aktivistien tai puolueiden välittämään tietoon tai tutkijoiden epävirallisiin vierailuihin kurdialueille.⁷

Raportti keskittyy kurdien poliittiseen toimintaan Iranissa, sillä valtion harjoittamat oikeudenloukkaukset ja vaino ovat kohdistuneet nimenomaan tällaista toimintaa harjoittaviin kurdeihin. Raportissa käsitellään yleisellä tasolla Iranissa toimivia kurdien suurimpia poliittisia ryhmiä ja niiden poliittista sekä aseellista toimintaa. Lisäksi käsitellään Iranin valtion asemaa suhteessa kurdien poliittisiin toimijoihin sekä valtion harjoittamia oikeudenloukkauksia poliittisesti aktiiveja kurdeja kohtaan ja aktiivisille henkilöille koituneita seuraamuksia valtion taholta. Raportissa on seurattu tilannetta marraskuuhun 2018 asti.

---

¹ Grojean 2017, s. 320.

² Grojean 2017, s. 320; Koivunen & Nehri 2013, s. 222.

³ Koivunen & Nehri 2013, s. 222.

⁴ Grojean 2017, s. 320.

⁵ Vali 2014.

⁶ Stansfield & Shareef 2017, s. xxv-xxvi.

⁷ Stansfield & Shareef 2017, s. xxix.

2. Yleistä kurdien asemasta Iranissa 2010-luvulla

Nykyinen Iranin presidentti Hassan Rohani korosti vaalikampanjassaan vuonna 2013 haluaan lopettaa etnisten ja uskonnollisten vähemmistöjen syrjintä. Vaikka Rohani on valtakaudellaan toteuttanut joitakin uudistuksia, kuten mahdollistanut vähemmistökielten ja -kirjallisuuden opetuksen yliopistoissa, on suuri osa lupauksista toistaiseksi jäänyt toteutumatta. Yleisesti ottaen vähemmistöjen ihmisoikeustilanne ei ole kohentunut merkittävästi, vaan vakavimpien oikeudenloukkausten kerrotaan jatkuvan tai jopa lisääntyneen.⁸

YK:n yleiskokouksen pääsihteerin ihmisoikeusraportti lokakuulta 2017 toteaa, että pääsihteeri on edelleen huolissaan etnisten ja uskonnollisten vähemmistöjen asemasta Iranissa.⁹ Myös Amnesty International toteaa vuoden 2017 tapahtumia käsittelevässä raportissaan, että etniset vähemmistöt, kuten kurdit, ovat edelleen vakiintuneen syrjinnän kohteina Iranissa.¹⁰ Tanskan maahanmuuttoviranomaisten syksyllä 2017 haastatteleman diplomaattilähteen mukaan kurdit eivät joudu Iranissa vainon kohteiksi yksinomaan heidän etnisen taustansa vuoksi. Myös diplomaattilähteen mukaan kurdit kuitenkin saattavat joutua sorron kohteiksi.¹¹

Iranin hallituksen turvallisuusjoukkojen ja kurdien väliset yhteenotot ovat viime vuosina jälleen yleistyneet, sillä suurimmat kurdipuolueet ilmoittivat vuonna 2016 aloittavansa aseellisen vastarinnan virallisesti uudelleen.¹² Iranin hallitus sallii nykyään kurdien ilmaista mielipiteitään jonkin verran esimerkiksi mediassa, mutta esimerkiksi koulutuksessa kurdikulttuurin esiintuominen on kielletty ja kurdinkielisiä julkaisuja on kielletty.¹³

Kurdien liikehdintä Iranissa on kuitenkin monin tavoin lamaanutunutta kurdien välisten erimielisyyksien ja olemassa olevien puolueiden jakaantumisen seurauksena.¹⁴ Kurdipuolueilla ei ole yhtenäisiä autonomiseen alueeseen liittyviä tavoitteita, vaan monet ryhmistä tavoittelevat oikeuksiensa vahvistamista nykyisen poliittisen järjestelmän sisällä.¹⁵ Nykyisillä poliittisilla puolueilla ei ole yhteisötason tukea johtuen sorronvastaisen toiminnan sekä karismaattisten johtajien puutteesta. Iranin kurdien liikehdinnän sosiaalisen, kulttuurisen ja poliittisen hajanaisuuden vuoksi heidän kampanjansa ei ole saanut laajaa kansainvälistä näkyvyyttä tai tunnustusta kuin kurdien vastaava liikehdintä muissa maissa.¹⁶

---

⁸ MRG et. al 2018, s. 5.

⁹ UNGA 31.10.2017.

¹⁰ Amnesty International 22.2.2018.

¹¹ DIS & DRC 2018, s. 5.

¹² IHS Jane's 30.11.2018.

¹³ Minority Rights Group 2017.

¹⁴ Stansfield & Shareef 2017, s. xxv-xxvi.

¹⁵ Australia DFAT 2018, s. 18.

¹⁶ Stansfield & Shareef 2017, s. xxv-xxvi.

3. Kurdien poliittiset ryhmät Iranissa

Tässä luvussa käsitellään keskeisimpiä kurdien poliittisia ryhmiä, jotka toimivat Iranissa, sekä niiden poliittista ja aseellista toimintaa. Näistä puolueista suurimpia ovat perinteiset KDPI- ja Komala-puolueet ja 2000-luvulla perustettu PJAK. Näiden kolmen puolueen toiminnasta on tarkempaa tietoa seuraavissa alaluvuissa. Lisäksi yksityiskohtaisempia tietoja keskeisimpien kurdipuolueiden toiminnasta on saatavilla tämän raportin yhtenä lähteenä olevasta Tanskan maahanmuuttoviraston raportissa ”Iranian Kurds: On Conditions for Iranian Kurdish Parties in Iran and KRI, Activities in the Kurdish Area of Iran, Conditions in Border Area and Situation of Returnees from KRI to Iran”¹⁷. Kaikkiaan ainakin seuraavien kurdipuolueiden kerrotaan toimivan Itä-Kurdistanissa¹⁸:

- Iranin Kurdistanin demokraattinen puolue (KDPI/PDKI, HDKA)
- Iranin Kurdistanin Xebat-järjestö
- Komele [Komala], Iranin kommunistisen puolueen Kurdistanin järjestö
- Komele [Komala], Kurdistanin työläisten järjestö
- Komele [Komala], Kurdistanin kapinallisten työläisten järjestö
- Kurdistanin demokraattinen puolue (HDK)
- Kurdistanin itsenäisyyden puolue
- Kurdistanin vapaan elämän puolue (PJAK)
- Kurdistanin vapausjärjestö (PAK)

3.1. KDPI/PDKI

Hîzbî Dêmuokratî Kurdistanî Êran (HDKA) eli Iranin Kurdistanin demokraattinen puolue tunnetaan paremmin sen englanninkielisillä lyhenteillä KDPI (Kurdish Democratic Party of Iran) ja PDKI, (Democratic Party of Iranian Kurdistan).

Puolueen virallisena tavoitteena on saavuttaa kurdeille kansalliset oikeudet ja muodostaa Iranista demokraattinen liittovaltio. Sen virallisten toimintaperiaatteiden kerrotaan pohjatuvan vapauteen, demokratiaan, tasa-arvoon ja sekularismiin. Nykyään puolueen johtajana toimii Mustafa Hijri.¹⁹

Puolue perustettiin vuonna 1945 ja vuotta myöhemmin 1946 kurdit perustivat Neuvostoliiton tällöin miehittämälle Iranin alueelle lyhytikäisen kurditasavallan, joka piti pääkaupunkinaan Mahabadia. Kurditasavalta nujerrettiin nopeasti ja Iranin valtio kielsi KDPI:n.²⁰ Iranin vuoden 1979 vallankumous mahdollisti eri etnisten ryhmien esittää kulttuurisia, kielellisiä ja uskonnollisia vaatimuksia. Vallankumous toimikin lähtölaukauksena Iranin kurdien poliittiselle liikehdinnälle.²¹ KDPI-puolue sai virallisen statuksen Iranin vallankumouksen yhteydessä vuonna 1979 ja pystyi lyhyen aikaa toimimaan vapaasti.²²

Kuitenkin jo elokuussa 1979 korkein uskonnollinen johtaja ajatollah Khomeini julisti kurdien vastaisen *jihadin*, jonka seurauksena alkoi kolme vuotta kestänyt kurdien ja Iranin hallinnon välinen sota. Vuoteen 1984 mennessä hallinto oli saanut kurdialueet hallintaansa ja kurdiliikkeet

¹⁷ DIS & DRC 2013, ks. Lähteet.

¹⁸ Koivunen & Nehri 2013, s. 229.

¹⁹ UNPO 2017, s. 1.

²⁰ Vali 2014; UNPO 2017, s. 1.

²¹ Grojean 2017, s. 322.

²² UNPO 2017, s. 1; Grojean 2017, s. 322.

vetäytyivät Irakiin. Iranin hallinto salamurhasi KDPI:n johtajan Abdul Rahman Qasimlon (myös Ghassemlou) Wienissä vuonna 1989 ja hänen seuraajansa kolme vuotta myöhemmin.²³ Aseelliset konfliktit KDPI:n ja Iranin hallinnon välillä jatkuivat 1990-luvulle.²⁴ Virallisesti KDPI luopui vuonna 1996 sotilaallisesta vastarinnasta poliittisen toiminnan hyväksi.²⁵

KDPI-puolueen toimintaa ovat leimanneet erilaiset sisäiset ristiriitaisuudet ja puolueen sisällä on ollut esimerkiksi epäilyksiä liittyen yhteistyöhön vihollisen eli hallinnon kanssa.²⁶ Erimielisyyksien vuoksi KDPI:stä irtautui vuonna 2006 toinen samanniminen puolue **Kurdish Democratic Party of Iran**, josta käytetään lyhennettä **KDP-Iran** (KDP-I). Puolue toimii Irakin Kurdistanissa, eikä sillä ole ollut todellisuudessa suurta vaikutusvaltaa Iranissa.²⁷

3.1.1. Poliittinen toiminta

KDPI:n jäsenistön voi jakaa kolmeen ryhmään: varsinaisiin jäseniin, ”tukijoihin” ja ”ystäviin”. Varsinaisilla jäsenillä on puolueen asettamia velvollisuuksia ja he ovat tiiviissä yhteistyössä puolueen kanssa. Jotkut jäsenet toimivat itsenäisesti mutta suurin osa kuuluu 3-11 hengen puoluesoluihin (fa. *hasteh*). Puolueen tukijoilla ei ole yhtä paljon velvollisuuksia puoluetta kohtaan eivätkä he ole suorassa yhteydessä puolueeseen, mutta he hyväksyvät puolueen toiminta-ajatuksen ja seuraavat sen viestintää. Puoluesolut ja tukijat toimivat ylemmiltä tahoilta tulevien ohjeiden mukaisesti. KDPI:n ystävillä vastaavasti ei ole suoraa yhteyttä puolueeseen, vaan he saattavat joskus seurata ja tukea puolueen toimintaa itsenäisesti.²⁸

KDPI:n poliittinen toiminta perustuu etäältä tapahtuvaan poliittiseen vaikuttamiseen.²⁹ Puolueen toiminta on pitkälti tietoisuuden lisäämistä esimerkiksi rohkaisemalla Iranin kurdeja osallistumaan poliittisiin protesteihin, mielenosoituksiin ja lakkoihin. Tällaisia tilaisuuksia edeltää kiinnostuksen herättäminen paikallisessa väestössä. Lisäksi puolue kehottaa toimimaan kurdeille ja puolueelle merkittävien merkkipäivien yhteydessä. Näitä ovat esimerkiksi Abdul Rahman Qasimlon muistopäivä ja Mahabadin kurditasavallan perustamisen vuosipäivä.³⁰

Puolueella on tv-kanava Tishk TV, joka toimii Pariisissa mutta lähettää lähetyksiä Iranin kurdialueille.³¹ Tiedonvälityksessä keskeisessä asemassa ovat kuitenkin myös puolueiden kurdialueille levittämät esitteet, koska Iranin hallitus pystyy häiritsemään puolueen TV- ja radiolähetyksiä. Esitteiden laadinta ja painaminen on puolueen keskushallinnon ja puoluesolujen vastuulla. Esitteitä levittävät henkilöt tekevät sitä vapaaehtois pohjalta, eikä heillä ole välttämättä virallisesti yhteyttä puolueeseen tai tietoa sen prosesseista.³²

Medialähteiden mukaan KDPI:n toiminnan kerrotaan uudelleenaktivoituneen kahden viime vuoden aikana. Puoluejohto muun muassa tapasi yhdysvaltalaisia virkamiehiä ja ajatuspajoja

---

²³ Grojean 2017, s. 322.

²⁴ UNPO 2017, s. 1

²⁵ Grojean 2017, s. 323; Milburn 2017.

²⁶ Langanger 2015, s. 176.

²⁷ Hevian 2013.

²⁸ DIS & DRC 2013, s. 26.

²⁹ Grojean 2017, s. 325–326

³⁰ DIS & DRC 2013, s. 27–28.

³¹ Grojean 2017, s. 325–326

³² DIS & DRC 2013, s. 29–30.

kesäkuussa 2018. Yhdysvaltojen arvioidaan olevan kiinnostunut tukemaan hallituksenvastaisia ryhmiä Iranissa.³³ KDPI:n kerrotaan myös virittelevän kurdipuolueiden välistä yhteistyötä, jonka tarkoituksena on vastustaa Iranin hallintoa.³⁴

3.1.2. Aseellinen toiminta

KDPI:llä on ollut sotilasleirejä vuodesta 1993 lähtien Koyassa, Djejnakanissa ja Degalassa. Nämä hakevat tukea Irakissa sijaitsevilta kurdien pakolaisleireiltä.³⁵ Vuoden 2013 tietojen mukaan KDPI:llä ei enää ollut aktiivista sotilaallista toimintaa, mutta sillä tai ainakin jollain sen Iranissa olevista jäsenistä oletettiin silti olevan aseita.³⁶ Vuoden 2016 alkupuoliskolla KDPI ilmoitti palaavansa aseelliseen toimintaan kurdeihin kohdistuvan sorron vuoksi.³⁷ Tällöin puolue ilmoitti toteuttavansa tulevaisuudessa laajempia ja suunnitelmallisempia operaatioita aiempien vähemmän koordinoitujen ”iske ja pakene” -tyyppisten (*hit-and-run*) iskujen sijaan. Kuten muidenkin kurdipuolueiden, myös KDPI:n sotilaalliseen taktiikkaan on kuulunut improvisoitujen räjähteiden (IED), sinkojen ja kevyiden aseiden käyttö. Usein iskut aiheuttavat vähäisiä uhrilukuja Iranin turvallisuusjoukoille eikä siviiliuhreista ole raportoitu.³⁸ KDPI:n taistelijoiden määräksi arvioidaan eri lähteiden mukaan 1000–1500³⁹ tai noin 2000⁴⁰.

KDPI:n ja Iranin hallituksen turvallisuusjoukkojen väliset yhteenotot kiihtyivät etenkin kesällä 2016.⁴¹ KDPI:n ei kuitenkaan uskota pystyvän todellisuudessa taistelemaan tehokkaasti Iranin turvallisuusjoukkoja vastaan⁴², vaikka KDPI on vahvistanut asemiaan Irakin–Iranin-rajaseudun vuoristossa ja lisännyt taistelijoidensa määrää ja vallankumouskaartiin kohdistuneita iskuja.⁴³ KDPI:n ja Iranin vallankumouskaartin väliset yhteenotot kiihtyivätkin jälleen kesän 2018 aikana.⁴⁴ Yhteenottojen seurauksena vallankumouskaarti teki ohjusiskun KDPI:n tukikohtaan ja kahteen muuhun kurdikohteeseen Irakin Kurdistanissa 8.9.2018. Tämän seurauksena puhkesi uusia yhteenottoja KDPI:n ja vallankumouskaartin välillä.⁴⁵

Mediatietojen mukaan puolue on elvyttänyt aseellisen toimintansa ja tarjoaa salaisille jäsenilleen sotilaskoulutusta Iranissa. Näiden joukkojen tarkoituksena on toteuttaa pienimuotoisia mutta säännöllisiä iskuja Iranin hallintoa vastaan. Lisäksi KDPI:llä on joukkoja Irakin puolella Erbilin läänissä. Nämä joukot ovat ottaneet yhteen myös Turkin asevoimien kanssa. Kesäkuussa 2018 uutisoitiin, että KDPI on vastikään kouluttanut uusia jäseniä sotilaisiksi.⁴⁶

---

³³ Al-Monitor/Hawramy 20.6.2018.

³⁴ Al-Monitor/Hawramy 25.7.2018.

³⁵ Grojean 2017, s. 325–326

³⁶ DIS & DRC 2013, s. 27–28.

³⁷ IHS Jane’s 30.11.2018; Milburn 2017.

³⁸ Milburn 2017.

³⁹ Milburn 2017.

⁴⁰ IHS Jane’s 30.11.2018.

⁴¹ RFE/RL/Esdandiari 29.6.2016.

⁴² IHS Jane’s 30.11.2018; RFE/RL/Esdandiari 29.6.2016.

⁴³ Al-Monitor/Hawramy 20.6.2018; Al-Monitor/Hawramy 25.7.2018.

⁴⁴ IHS Jane’s 30.11.2018; Rudaw 9.7.2018; Rudaw 10.6.2018.

⁴⁵ IHS Jane’s 30.11.2018.

⁴⁶ Al-Monitor/Hawramy 20.6.2018.

Joissain KDPI:n Irakin-Iranin-rajaseudun tukikohdissa on vain miessotilaita, mutta osassa on myös naissohilaita. Taistelujoiden kerrotaan saavan 40 dollarin kuukausipalkkaa ja joidenkin Iranin kurdien kerrotaan liittyneen aseelliseen vastarintaan siitä saatavien tulojen vuoksi.⁴⁷

Iranissa koulutettuja ja toimivia sotilaita kutsutaan nimellä ”*Urban Peshmerga*” ja joukkojen on tarkoitus toimia salaisesti Iranin sisältä käsin valtiollisia turvallisuusjoukkoja vastaan.⁴⁸ Urban Peshmerga -joukkojen kerrottiin esimerkiksi alkuvuodesta 2018 olleen KDPI:n ja Iranin turvallisuusjoukkojen välisen yhteenoton taustalla.⁴⁹ Tiedossa ei ole kuitenkaan, että iranilaisissa kaupungeissa olisi aktiiviseen ja pysyvään toimintaan kykeneviä aseellisia vastarintaryhmiä.⁵⁰

3.2. PJAK

Partiya Jiyana Azada Kurdistanê eli Kurdistanin vapaan elämän puolue, PJAK, on Iranissa toimiva kurdijärjestö, jota pidetään PKK:n Iranin haarana. PJAK:n perustamiseen liittyvät tiedot ovat osin epäselviä. PJAK:n tausta lienee 1990-luvulla perustetussa rauhanomaiseksi kuvatussa opiskelijaliikkeessä, jonka jäsenet tukivat PKK:n toimintaa Turkissa ja olivat inspiroituneet Irakin Kurdistanin itsehallinnosta.⁵¹ Yhdysvallat on luokitellut PJAK:n terroristijärjestöksi sen PKK-yhteyksien vuoksi.⁵²

PJAK:lla kerrotaan olleen poliittista toimintaa ainakin jo vuonna 2000.⁵³ PJAK:n virallisena tarkoituksena on demokraattisen itsehallinnon luominen Itä-Kurdistaniin eli Iranin kurdialueille, mutta toisaalta sitä on pidetty myös separatistisena järjestönä.⁵⁴ PJAK, toisin kuin muut Iranissa toimivat kurdipuolueet, ei ole kuitenkaan koskaan ilmoittanut, että sen tavoitteena olisi kaataa Iranin hallinto kurdialueella sotilaallisin keinoin, vaan virallinen linja on ollut poliittis-ideologista toimintaa suosiva.⁵⁵ PJAK-puolueen esiintulo on aktivoinut Iranin kurdien poliittista kenttää. Iranin hallinto näkee sen todellisena uhkana ja on käyttänyt merkittävästi resursseja puolueen vastaiseen taisteluun.⁵⁶

Useimpien lähteiden mukaan PJAK järjestäytyi virallisesti vuonna 2004⁵⁷ tai 2003⁵⁸. Erään lähteen mukaan on todennäköistä, että järjestö perustettiin PKK:n johdon toimesta tai sen hyväksynnän alaisena ja todennäköistä on, että sen perustajajäsenet olivat joko iranilaisia PKK:n tukijoita tai turkkilaisia tai syyrialaisia PKK:n jäseniä.⁵⁹ Toisen lähteen näkemyksen mukaan puolue ei ole kuitenkaan suoraan PKK:n perustama, vaan ryhmä kansainvälisistä ja alueellisista tapahtumista vaikutteita saaneita henkilöitä, päätti alkaa toimia organisoituneemmin isomman

---

⁴⁷ MEE/Meseguer 1.6.2017.

⁴⁸ Al-Monitor/Hawramy 7.3.2018.

⁴⁹ Rudaw 3.1.2018.

⁵⁰ Milburn 2017.

⁵¹ Brandon 15.1.2018; Landinfo 6.6.2013.

⁵² Milburn 2017.

⁵³ DIS & DRC 2013, s. 49.

⁵⁴ Landinfo 6.6.2013.

⁵⁵ DIS & DRC 2013, s. 51.

⁵⁶ Stansfield & Shareef 2017, s. xxv-xxvi.

⁵⁷ Ahmadzadeh & Stansfield 2010; IHS Jane's 26.4.2012; Landinfo 6.6.2013; Grojean 2017, s. 323.

⁵⁸ Al-Monitor/Zaman 11.5.2015.

⁵⁹ IHS Jane's 26.4.2012.

järjestön suojeluksessa.⁶⁰ PJAK:n perustaminen edelsi PKK:n päätöstä aloittaa aseellinen toiminta uudelleen mutta todennäköistä on, että näillä tapahtumilla ei ollut yhteyksiä, sillä Iranin–Irakin rajaseudun Qandil-vuoristossa piileskelleet PKK-taistelijat eivät olleet odottaneet PKK:n uudelleenaktivoitumista.⁶¹

Joka tapauksessa PJAK:lla tiedetään olevan vahvoja yhteyksiä PKK:hon sekä Syyrian YPG:hen.⁶² PJAK:n perustaminen liitetään PKK:n toiminnan uudelleenorganisointiin 2000-luvun alussa, jonka tarkoituksena oli luoda eri kurdialueille itsenäiset poliittiset puolueet. Muut Iranissa toimivat kurdipuolueet pitivät PJAK:ta Iranin hallinnon luomuksena ja Iranin hallinto vastaavasti USA:n ja Israelin tukijoina.⁶³ PJAK itse kieltää viralliset yhteydet PKK:hon.⁶⁴ Se on omaksunut ideologiansa PKK:n johtajalta Abdullah Öcalanilta ja eron puolueiden välillä katsotaan perustuvan vain näiden eri maantieteellisiin toiminta-alueisiin, taistelijat ovat saattaneet osallistua molempien puolueiden aseelliseen toimintaan.⁶⁵

3.2.1. Poliittinen toiminta

PJAK:n poliittista osastoa on kutsuttu vuodesta 2014 nimellä KODAR (*Komalgeya Demokratîk û Azada Rojhilatê Kurdistanê, Free and Democratic Society of Eastern Kurdistan*).⁶⁶ Puolueen toiminta on kielletty Iranissa ja se toimii siellä vain maan alla. Sen päämaja on Irakissa, Qandil-vuoristossa, ja toimintaa on myös Euroopassa.⁶⁷ PJAK-puolueen toiminnan kerrotaan olevan vähemmän aktiivista kuin aiemmin.⁶⁸

PJAK:n edustajan mukaan puolueessa on kahden tason jäseniä, täysipäiväisiä (*professional members*) ja puolipäiväisiä jäseniä (*semi-professional members*). Lisäksi puolueella on tukijoita (*sympathizers*), jotka eivät ole puolueen virallisia jäseniä mutta tukevat sen ajatusmaailmaa ja saattavat osallistua sen tavoitteiden ajamiseen muissa järjestöissä tai kulttuuriseen toimintaan. He eivät kuitenkaan yleensä levitä puolueen agenda julkisesti.⁶⁹

Täysipäiväiset jäsenet ovat omistaneet elämänsä puolueen toiminnalle. He ovat sijoittuneena Qandilissa olevaan tukikohtaan, mutta tekevät sieltä käsin matkoja Iranin kurdikaupunkeihin, joissa he harjoittavat puoluetoimintaa. Puoluetoimintaan kuuluu erilaisten komiteoiden ja muiden yhteiskunnallisten ryhmien muodostaminen paikallisten ihmisten kanssa. Täysipäiväiset jäsenet keräävät paikallisia tukijoita ja toimivat yhteistyössä heidän kanssaan, esimerkiksi jakamalla esitteitä ja keräämällä rahaa toimintaan.⁷⁰

Puolipäiväiset jäsenet (kutsutaan myös paikallisiksi jäseniksi) ovat Iranin kurdialueilla asuvia jäseniä, jotka johtavat alueella järjestön poliittista toimintaa muun siviilityönsä ohessa. Heidän

---

⁶⁰ Grojean 2017, s. 327.

⁶¹ IHS Jane's 26.4.2012.

⁶² Milburn 2017.

⁶³ Ahmadzadeh & Stansfield 2010.

⁶⁴ Al-Monitor/Zaman 11.5.2015.

⁶⁵ IHS Jane's 18.7.2017.

⁶⁶ Brandon 15.1.2018; Rudaw 3.9.2017.

⁶⁷ Brandon 15.1.2018; DIS & DRC 2013.

⁶⁸ DIS & DRC 2018, s. 6

⁶⁹ DIS & DRC 2013, s. 49–50.

⁷⁰ DIS & DRC 2013, s. 49–50.

roolinaan on vastata puolueelta tuleviin viesteihin ja ohjeisiin tehokkaasti mutta he eivät kuitenkaan ole varsinaisia jäseniä, kuten täyspäiväiset jäsenet ovat. He eivät myöskään osallistu sotilaalliseen toimintaan. Puolipäiväisen jäsenen statuksen saavuttaakseen on käytävä puolueen koulutusohjelma, joka toteutetaan Iranin–Irakin-rajaseudun vuoristoissa sijaitsevilla tukikohtissa. Puolipäiväisten jäsenten toimenkuvaan kuuluu puolueen agendan levittäminen ja sen viestinnässä toimiminen. Myös puolipäiväisten jäsenten tehtävänä oleva puoluetoiminta saattaa johtaa paljastuessaan ankariin rangaistuksiin Iranin hallituksen taholta.⁷¹

PJAK:n poliittinen toiminta on pitkälti sitä, että puolue yrittää tuoda puolueen agendaa esiin kansalaisjärjestötoiminnassa ja kokoontumisissa sekä jakavat tiedotteita sekä järjestävät mielenosoituksia. Nykyään jäsenten välinen viestintä on myös pitkälti internetissä tapahtuvaa.⁷² Lisäksi järjestöllä on oma satelliitti TV-kanava, *Newroz*, joka toimii Ruotsista käsin.⁷³

3.2.2. Aseellinen toiminta

PJAK:n aseellisen toiminnan kerrotaan aktivoituneen ”2000-luvun alussa”⁷⁴ tai tarkemmin vuonna 2004⁷⁵, jolloin se alkoi suorittaa Iranin hallituksen joukkojen vastaisia operaatioita. Aseellista osastoa kutsuttiin vuoteen 2014 asti nimellä *Hêzên Rojhilata Kurdistan* (HRK) eli *Defece Forces for Eastern Kurdistan* ja vuodesta 2014 lähtien nimellä *Yekinên Parastina Rojhilata Kurdistan* (YRK) eli *Defense Units For Eastern Kurdistan*. Molemmat näistä tarkoittavat suomeksi Itä-Kurdistanin puolustusvoimia. Aseellinen osasto pitää tukikohtiaan Qandil-vuoristossa.⁷⁶ Taistelijoiden määräksi on eri ajankohtina kerrottu ”tuhansia”⁷⁷, yli tuhat⁷⁸ tai 2000–3000⁷⁹. Taistelijoiden kerrotaan olevan puolueen ammattilaisjäseniä (*professional members*), ei tavallisia puolueen tutkijoita.⁸⁰ PJAK:n arvioidaan olevan kurdipuolueista sotilaallisessa mielessä kykenevin ja kokenein.⁸¹ PJAK:illa on joukoissaan sekä nais- että miestaistelijoita.⁸²

Vuosina 2004–2011 PJAK suoritti useita pienimuotoisia eli ”iske ja pakene” -taktiikkaa (*hit-and-run*) hyödyntäviä operaatioita, joiden kohteena olivat Iranin hallituksen turvallisuusjoukkojen sotilaat ja poliisit. Iskut perustuvat yllätyksellisyyteen ja tekijät poistuivat paikalta nopeasti. Järjestö sanoi iskujen olleen vastatoimia Iranin hallituksen toimille kurdimielenosoittajia vastaan. Erityisesti poliiseja myös kidnapattiin hyökkäysten yhteydessä. Iskuja tehtiin pääosin kurdialueilla Irakin rajan läheisyydessä, kuten Mariwanin ja Urmian kaupungeissa.⁸³ Erityisesti Iranin vallankumouskaartin sanotaan olleen iskujen kohteena. PJAK:n kerrotaan järjestäneen

---

⁷¹ DIS & DRC 2013, s. 49.

⁷² DIS & DRC 2013, s. 50

⁷³ DIS & DRC 2013, s. 52; Ahmadzadeh & Stansfield 2010.

⁷⁴ Brandon 15.1.2018.

⁷⁵ IHS Jane’s 26.4.2012.

⁷⁶ Austria BMI 2015, s. 107–108; Brandon 15.1.2018; Landinfo 6.6.2013.

⁷⁷ Al-Monitor/Zaman 11.5.2015.

⁷⁸ IHS Jane’s 26.4.2012.

⁷⁹ Milburn 2017; IHS Jane’s 26.4.2012; Landinfo 6.6.2013.

⁸⁰ DIS & DRC 2013 s. 49, 51.

⁸¹ Milburn 2017.

⁸² Rudaw 3.9.2017.

⁸³ IHS Jane’s 26.4.2012.

oikeudenkäyntejä *ad hoc* -tuomioistuimissa, joissa kidnapattuja iranilaissotilaita ja -poliiseja tuomittiin rikoksista kurdeja vastaan. Kidnapatut henkilöt vapautettiin oikeudenkäynnin jälkeen.⁸⁴

Iskut kiihtyivät vuonna 2005 ja PJAK:n kerrotaan tappaneen tuolloin ainakin 120 iranilaispoliisia. Vuonna 2006 Iran aloitti PJAK:n-vastaisen operaation, jonka seurauksena järjestö vetäytyi Qandil-vuoristoon, mutta operaatiot alkoivat uudelleen vuoden 2007 keväällä. PJAK:n vuosina 2007 ja 2008 tappamien sotilaiden määrästä ei ole tarkkoja tietoja, mutta niiden epäillään olevan suuremmat kuin vuonna 2005.⁸⁵ Vuonna 2009 Yhdysvallat julisti PJAK:n terroristijärjestöksi sen PKK-yhteyksien vuoksi.⁸⁶ Vuonna 2011 PJAK julisti tulitauon, koska sen oma toiminta ei tuottanut tulosta ja Iranin hallituksen hyökkäykset verottivat taistelijoita runsaasti.⁸⁷ Syyrian sisällissodan alettua, erityisesti vuodesta 2014 lähtien, PJAK alkoi PKK:n kanssa lähettää taistelijoita Syyriaan paikallisten kurdijoukkojen tueksi.⁸⁸ Tulitauonkin aikana Iranin ja PJAK:n välillä oli ajoittaisia yhteenottoja.⁸⁹

PJAK lopetti tulitauon lopulta vuonna 2015⁹⁰ ja aktivoitui sotilaallisessa vastarinnassaan vuonna 2016.⁹¹ Vuosina 2015–2018 PJAK:n ja Iranin hallituksen joukkojen välillä onkin ollut satunnaisia yhteenottoja mutta laajemmilta taisteluilta on vältytty. Heinäkuussa 2018 yhteenotot PJAK:n ja Iranin vallankumouskaartin välillä ovat ainakin tilapäisesti kiihtyneet. Vallankumouskaartin kerrotaan iskeneen PJAK-aktivisteja vastaan ja vastaavasti PJAK hyökkäsi vallankumouskaartin vartioasemalle.⁹² Iranissa toimivien kurdipuolueiden välit ovat viime vuosina kiristyneet, eikä PJAK tee yhteistyötä muiden puolueiden kanssa.⁹³

3.3. Komala-puolueet

Komala on marxilais-leninistinen kurdipuolue, jonka emopuolue syntyi 1960-luvulla vastustamaan Iranin shaahin hallintoa.⁹⁴ Nykyisistä Komala-puolueista tunnetuin lienee Abdullah Mohtadin, joka oli myös perustamassa puoluetta, johtama *Komala Party of Iranian Kurdistan*. Alun perin yhtenäisenä puolueena ollut Komala on kuitenkin jakaantunut ainakin kolmeen⁹⁵ tai jopa viiteen⁹⁶ eri haaraan. Ahmadzadeh ja Stansfield mainitsevat ainakin seuraavat eri Komala-ryhmittymät:

“There are now five organizations that are active under the same name of Komala:

1) The Kurdistan Organization of the Iranian Communist Party-Komalah [...]

---

⁸⁴ Landinfo 6.6.2013.

⁸⁵ IHS Jane's 26.4.2012.

⁸⁶ Landinfo 6.6.2013.

⁸⁷ Brandon 15.1.2018; Al-Monitor/Zaman 11.5.2015.

⁸⁸ Brandon 15.1.2018.

⁸⁹ Landinfo 13.2.2017; DIS & DRC 2013, s. 51.

⁹⁰ Brandon 15.1.2018.

⁹¹ Milburn 2017.

⁹² Al-Monitor/Hawramy 6.8.2018.

⁹³ Brandon 15.1.2018; Milburn 2017; Landinfo 13.2.2017.

⁹⁴ Hassan 2018, s. 41.

⁹⁵ DIS & DRC 2013, s. 11.

⁹⁶ Al-Jazeera/Hess 29.6.2013.

- 2) The Revolutionary Organization of Toilers of Iranian Kurdistan, under the leadership of Abdulla Mohtadi. In the 12th congress of Komala in August 2007, Komala modified its name in Persian to Hezb-e Komala-ye Kordestan-e Iran (Komala Party of Iranian Kurdistan) [...];
- 3) The Organization of Toilers of Kurdistan, led by Omar Ilkhanizade [...];
- 4) Komalay Shorshgeri Zahmatkeshani Kurdistani Eran — Rewti Yekgrtnewe (The Revolutionary Organization of Toilers of Iranian Kurdistan — Reunification Faction), led by Abdulla Konaposhi.
- 5) [...] Rewti Sosialisti Komala (Socialist Faction of Komala).⁹⁷

Komalán juuret ovat Iranin kommunistisessa puolueessa ja Komalasta tuli 1983 puolueen Kurdistanin-osasto. Vuonna 1991 Komalasta irtaantunut ryhmä perusti puolueen nimeltä Workers Communist Party. Lisäksi vuonna 2000 jälleen yksi ryhmittymä erosi Komalasta perusti oman puolueensa.⁹⁸

Komalalla on myös toimintaa Euroopassa ja sillä on muun muassa Ruotsista käsin toimiva tv-kanava Rojhelat.⁹⁹ Komala-puolueiden toiminnan kerrotaan olevan vähemmän aktiivista kuin aiemmin.¹⁰⁰ Ramin Hossein Panahi -niminen aktivisti pidätettiin epäillyn Komala-puolueen jäsenyyden vuoksi vuonna 2017. Hänet sai kuolemantuomion ja lopulta teloitettiin syyskuussa 2018. Tapaus herätti kansainvälistä huomiota.¹⁰¹

Myös Komala-puolueella on sotilasleiri, joka on vetänyt Iranin hallintoa pakenevia aktivisteja ja puolueen aatetta tukevia puoleensa.¹⁰² Puolueella oli aseellista toimintaa 1980-luvulla Iranin vallankumouksen jälkeen.¹⁰³ Komala ilmoitti palaavansa aseelliseen vastarintaan Iranin valtiota vastaan vuonna 2017 yhteistyössä muiden kurdipuolueiden kanssa. Uutislähteen mukaan sillä on joukkoja Irakin-Iranin-rajaseudun vuoristossa.¹⁰⁴ Sen taistelijoiden määräksi arvioidaan alle 1000¹⁰⁵.

3.4. Kurdién ääriuskonnollinen toiminta Iranissa

Kurdinationalistisen liikehdinnän lisäksi Iranissa toimii ääriuskonnollisia kurdiryhmittymiä. Ryhmittymien taustalla on Irakin–Iranin-sodan aikaan perustettu useiden ryhmittymien katto-organisaatio *Islamic Movement of Kurdistan* (IMK), jonka tarkoituksena oli tällöin Iranin keskushallinnon tukemana horjuttaa Saddam Husseinin johtaman Irakin asemaa. Persianlahden sodan jälkeen Irakin Kurdistaniin muodostettiin autonominen alue, mikä aluksi heikensi ryhmän

---

⁹⁷ Ahmadzadeh & Stansfield 2010.

⁹⁸ Milburn 2017.

⁹⁹ Hassan 2018, s. 41; Grojean 2017, s. 326.

¹⁰⁰ DIS & DRC 2018, s. 6.

¹⁰¹ UN Human Rights 18.6.2018; Amnesty International 7.9.2018; Amnesty International 8.9.2018.

¹⁰² Grojean 2017, s. 326.

¹⁰³ Milburn 2017.

¹⁰⁴ Rudaw 30.4.2017.

¹⁰⁵ Milburn 2017.

asemaa. 1990-luvun lopulla liike kuitenkin pystyi vahvistamaan asemaansa Irakin Halabjan alueella.¹⁰⁶

Vuonna 2001 joukko Iranin tukemia IMK-ryhmiä muodosti uuden radikaalimman salafisti-jihadistisen ryhmittymän nimeltä *Ansar al-Islam*. Tämän seurauksena Iraniin tuli jihadistiteja ulkomailta, jotka kouluttautuivat alueella taisteluihin Irakin puolen tukikohdissa. Sallimalla toiminnan Iranin tarkoituksena oli heikentää Iranin kurdien nationalististen ryhmien ja Irakin kurdihallinnon asemaa. Vuonna 2003 Ansar al-Islamin taistelijoiden määräksi arveltiin noin tuhat. 2000-luvun lopulla Iranin hallinnon ja jihadistiryhmien väliset suhteet alkoivat viiletä. 2010-luvun puolella monet Iranin kurdien jihadistiryhmät alkoivat tukea ISISiä ja lähettivät taistelijoita sekä Syyriaan että Irakiin. Tällöin ryhmiä toimi erityisesti Hawramanin alueella Pavehin kaupungin ympäristössä.¹⁰⁷

ISIS on ottanut vastuun Iranissa kesäkuussa 2017 tehdyistä terrori-iskuista ja Iranin hallinto on syyttänyt kurditaustaisia jihadistiteja näiden iskujen toteuttamisesta. Iranin viranomaiset ovatkin toimineet ekstreemiteiksi epäilemiään kurdeja vastaan jihadistiryhmien tukialueilla.¹⁰⁸ Iran teloitti elokuussa 2018 kahdeksan kurdia osallisuudesta vuoden 2017 terrori-iskuihin. Yhteensä 26 ihmistä on syytettynä iskuihin liittyen.¹⁰⁹ Arvioidaan myös, että Iranista on siirtynyt kurdijihadisteja taistelemaan ISISin Afganistanin haaran ISKP:n riveihin Afganistaniin.¹¹⁰

4. Oikeudenloukkaukset poliittisesti aktiiveja kurdeja kohtaan Iranissa

Tässä luvussa käsitellään Iranin viranomaisten kohdistamia toimia ja niistä aiheutuneita seuraamuksia poliittisesti aktiiveja kurdeja kohtaan.

4.1. Viranomaisten suhtautuminen kurdien kulttuuriseen toimintaan

Iranin perustuslaki takaa yhtäläiset oikeudet kaikille etnisille vähemmistöille ja vähemmistökieliä voi käyttää julkisessa viestinnässä. Käytännössä vähemmistöillä ei ole näitä oikeuksia, vaan hallinto on estänyt vähemmistökielten käytön opetuksessa. Lisäksi viranomaiset ovat kieltäneet kurdinkielisiä kirjoja ja lehtiä, jonka seurauksena julkaisijoita, kirjoittajia ja toimittajia on rangaistu hallinnon kritisoinnista. Kuitenkaan kurdin kielen käyttöä yleisesti ei ole kielletty.¹¹¹ Kurdilaisina pidettyjä tapahtumia kohtaan suhtaudutaan epäilyksellä. Toisaalta esimerkiksi kurdien uuden vuoden (*noruz*, *newroz*) juhlinta on sallittua¹¹², joskin kyseessä on myös persialainen juhla ja kansallinen vapaapäivä Iranissa. Iranin valtion kerrotaan kuitenkin puuttuneen vuonna 2018 kurdien *noruzin* juhlintaan¹¹³.

Viranomaiset saattavat häiritä kurdialueilla tapahtuvaa kulttuurista toimintaa, mutta ei ole yksinkertaista määrittää millaisiin tai miksi tapahtumiin puututaan; se riippuu tilaisuudesta ja

---

¹⁰⁶ Al-Monitor/Hawramy 10.1.2018.

¹⁰⁷ Al-Monitor/Hawramy 10.1.2018.

¹⁰⁸ Al-Monitor/Hawramy 10.1.2018; Guillou 28.7.2017.

¹⁰⁹ Rudaw 7.7.2018.

¹¹⁰ Al-Monitor/Hawramy 8.6.2018.

¹¹¹ USDOS 2018.

¹¹² DIS & DRC 2018, s. 5-6.

¹¹³ Rudaw 7.3.2018.

ajankohdasta. Tapahtumat, joihin osallistuu enemmän kuin vain muutamia ihmisiä, kiinnostavat viranomaisia enemmän. Jos kulttuuritapahtuma muuttuu poliittiseksi tai tällaisessa tapahtumassa on esimerkiksi esillä poliittisia symboleja, saattaa viranomaisten kiinnostus herätä.¹¹⁴

Viranomaiset saattavat kuulustella tai pidättää tällaisiin tapahtumiin osallistuvia henkilöitä myös ilman, että heille koituu siitä muita seuraamuksia. Tämän tarkoituksena on saada ihmiset luopumaan tilaisuuksiin osallistumisesta ja lähettää viesti siitä, että he tai ryhmittymät ovat viranomaisten valvonnassa. Tilaisuuksiin osallistumisesta voi seurata myös muita tarkemmin määrittelemättömiä seuraamuksia.¹¹⁵

4.2. Viranomaisten suhtautuminen poliittiseen toimintaan

Kaikki poliittinen aktiivisuus, mukaan lukien mielenosoitukset, lakot, kansalaistottelemattomuus ja jopa mielipidekirjoittelu pyritään tukahduttamaan Iranissa kaikin keinoin. Koivusen ja Nehrin mukaan jopa pieni epäily hallituksenvastaisesta toiminnasta voi johtaa pidätykseen, kiduttamiseen, vangitsemiseen tai jopa kuolemantuomioon. Tällaisesta toiminnasta kiinni jääminen hankaloittaa elämää, sillä henkilö voi menettää työ- tai opiskelupaikan.¹¹⁶ Käytännössä kaikkien kurdipuolueiden toiminta Iranissa on kielletty ja ne toimivat Iranissa maan alla.¹¹⁷ Kiellettyjen kurdipuolueiden jäsenyys voi johtaa rangaistukseen. Iran pitää suurta osaa kurdipuolueista joko separatistisina tai terroristijärjestöinä.¹¹⁸

Iranin kurdipuolueille on ollut tärkeää mahdollisuus toimia Irakin Kurdistanin alueella sekä se, että kurdeilla on ollut mahdollisuus kiertää Iranin kauppasaarto salakuljettamalla tavaraa rajan yli Irakista.¹¹⁹ Iranin rajavartiolaitos on iskenyt myös rajoilla toimiviin kurdisalakuljettajiin (*kulbar*) ja ainakin 30 henkilöä kuoli ja 60 haavoittui vuoden 2017 alkupuoliskon aikana näissä välikohtauksissa.¹²⁰

Tanskan maahanmuuttoviranomaisten haastattelemien lähteiden mukaan kurdit, jotka tuovat esille heidän etnistä ja uskonnollista identiteettiään tai ovat liitoksissa poliittiseen toimintaan, ovat viranomaisten kiinnostuksen kohteena. Viranomaiset ovat kiinnostuneita myös kurdeista, jotka tukevat tai joiden oletetaan tukevan kurdiseparatismia. Lisäksi naisten oikeuksia tukevat henkilöt, perheet ja heimot ovat kiinnostuksen kohteina. Aiemmin viranomaiset olivat erityisen kiinnostuneet erityisesti PJAK-puolueen toiminnasta. Tanskan maahanmuuttoviranomaisten syksyllä 2017 haastatteleamalla asiantuntijalla ei ollut ajantasaista tietoa siitä, mihin puolueeseen juuri tuolloin Iranin viranomaiset kohdistavat toimintaansa.¹²¹ YK:n yleiskokouksen pääsihteerin ihmisoikeusraportin lokakuulta 2017 mukaan Iranin turvallisuusjoukot ovat edelleen ottaneet kohteekseen etnisiä vähemmistöjä edustavia aktivisteja, jotka vaativat oman kielensä ja

---

¹¹⁴ DIS & DRC 2018, s.5–7.

¹¹⁵ DIS & DRC 2018, s. 6.

¹¹⁶ Koivunen & Nehri 2013, s. 223

¹¹⁷ DIS & DRC 2018, s.6; Austria BMI 2015, s. 176.

¹¹⁸ Austria BMI 2015, s. 176.

¹¹⁹ Grojean 2017, s. 325.

¹²⁰ UNGA 31.10.2017.

¹²¹ DIS & DRC 2018, s.5-6.

kulttuurinsa tunnustamista maassa.¹²² Amnesty Internationalin mukaan turvallisuusjoukot pitävät kurdiaktivisteja usein separatisteina.¹²³

Käytettävissä olevissa lähteissä ei ole yhtenäistä käsitystä siitä, kiinnittävätkö Iranin viranomaiset huomiota kaikkeen, myös vähäiseen tai kertaluontoiseen poliittiseen toimintaan, ja millainen mahdollinen seuraamus tällaisesta toiminnasta on.

Minority Rights Groupin (MRG) mukaan etnisten ja uskonnollisten vähemmistöjen edustajia on pidätetty ja vangittu myös yhteyksistä rauhanomaiseen toimintaan liittyen. Viranomaiset pitävät usein tällaisia tilaisuuksia uhkana kansalliselle turvallisuudelle tai näkevät ne separatismina. MRG:n tietojen mukaan kurdeja on pidätetty pelkän kurdipuolueen jäsenyyden vuoksi.¹²⁴ Jäsenyys kurdipuolueessa voi myös johtaa rangaistukseen.¹²⁵

Tanskan maahanmuuttoviranomaisten haastatteleman lähteen näkemyksen mukaan henkilöä ei pidätettäisi vain vähäisestä poliittisesta toiminnasta, esimerkiksi jos tällainen henkilö tavattaisiin vain kerran esimerkiksi jakamassa esitteitä. Syytteen nostamiselle olisi edellytyksenä jatkuva poliittinen toiminta. Asiassa saattaa olla kuitenkin eroavaisuuksia riippuen henkilön poliittisesta agendasta. Toisaalta toisen haastatellun lähteen mukaan henkilö voitaisiin pidättää jopa vain esimerkiksi poliittisen materiaalin hallussapidosta tai levittämisestä. Kurdeihin kohdistuu mielivaltaisia pidätyksiä. Esimerkiksi vuonna 2016 esiintyi tapauksia, joissa kurdeja pidätettiin ilman pidätysmääräystä epäiltyjen KDPI-yhteyksien vuoksi.¹²⁶

Sveitsiläisen pakolaisia avustavan Schweizerische Flüchtlingshilfe -kansalaisjärjestön (SFH, Swiss Refugee Council) haastatteleminen ihmisoikeusasiantuntijoiden mukaan on vaikeaa tarkkaan arvioida millaisesta epäilystä tai todellisesta toiminnasta nostetaan syytteitä ja millaisia seuraamuksia ne voivat aiheuttaa. Seuraamuksia on erityisen vaikeaa arvioida sellaisten henkilöiden kohdalla, jotka eivät aiemmin olleet viranomaisten kiinnostuksen kohteina. Usein henkilö, joka on syytettynä poliittisten lehtisten jakamisesta, joutuu muidenkin syytteiden kohteeksi. Seuraamukset voivat joka tapauksessa olla vakavia.¹²⁷

Freedom from Torture -järjestön¹²⁸ tutkimuksen mukaan Iranissa kidutusta kokeneet ovat usein olleet yhteyksissä poliittiseen toimintaan. Järjestön raportissa tutkitaan 69 kidutustapausta Iranissa. Kaikilla henkilöillä oli jonkin tasoista poliittista tai aktivistitaustaa ja tämä oli johtanut heidän pidättämiseensä ja kidutukseen. Poliittinen toiminta saattoi olla hyvin laaja-alaista tai vain suppeaa, ja suurin osa oli joutunut pidätetyksi vain vähäisestä toiminnasta, esimerkiksi yhteen mielenosoitukseen osallistumisesta tai mielipiteidensä julkisesta esiintuomisesta. Tutkituista yhdeksän kertoi joutuneensa kidutetuksi nimenomaan etnisen taustansa, kurdi tai arabi, vuoksi. Kaikki näistä kidutetuista kertoivat olevansa aktiivisia etnisten vähemmistöjen aseman parantamiseksi Iranissa. Heidät oli alun perin pidätetty lehtisten tai kirjallisuuden levittämisestä, mielenosoitukseen tai tapaamiseen osallistumisesta, kurdilipun julkisesta esillepanosta tai poliittisten

---

¹²² UNGA 31.10.2017.

¹²³ Amnesty International 22.2.2018.

¹²⁴ MRG et. al 2018, s. 5, 15.

¹²⁵ Austria BMI 2015, s. 176.

¹²⁶ DIS & DRC 2018, s. 5-6.

¹²⁷ SFH 27.9.2018, s. 6.

¹²⁸ Freedom from Torture on britannialainen kansalaisjärjestö, joka toimii kidutuksen uhrien auttamiseksi Isossa-Britanniassa (https://www.freedomfromtorture.org/about_us/what_we_stand_for, käyty 28.11.2018).

kurdivankien tukemisesta. Osalla oli myös yhteyksiä kurdien poliittisiin puolueisiin, KDPI:hin tai Komalaan.¹²⁹

Henkilölle, joka on ulkomailla ollessaan esittänyt kriittisiä kannanottoja Iranin poliittisista vapauksista Internetissä tai ulkomaisille medioille, saattaa koitua hankaluuksia. Seuraamukset riippuvat todennäköisesti siitä, millaista ja millä laajuudella henkilö on toiminut ulkomailla ja miten hän mahdollisesti jatkaa toimintaansa Iranissa. On todennäköistä, että henkilöt, jotka ovat aktiivisia sosiaalisessa mediassa, ovat viranomaisten jonkinlaisen seurannan kohteina.¹³⁰

Iranin viranomaisten toimet saattavat ulottua myös valtion vastaisesta toiminnasta epäiltyjen sukulaisiin. Viranomaiset saattavat vaatia syytettyjen journalistien ja aktivistien omaisia tekemään julkisen tunnustuksen läheisestään televisiossa. Omaisia saatetaan myös muulla tavoin uhkailla.¹³¹

4.3. Viranomaisten operatiiviset toimet

Toimet, joilla Iranin valtio vastaa hallinnon vastaiseen toimintaan, kuten mielenosoituksiin, eivät ole ainoastaan poliisin tai muiden turvallisuusviranomaisten käsissä. Myös lukuisa määrä muita eri tasojen toimijoita, kuten tiedustelupalvelu, puolisotilaalliset joukot, media ja propagandakoneisto osallistuvat levottomuuksien hallintaan. Islamilaisen tasavallan aikana on esiintynyt useita levottomuuksiksi laajenneita massamielenosoituksia, esimerkiksi vuonna 2009 ja viimeisimpänä vuodenvaihteessa 2017. Turvallisuustoimijoiden kerrotaan kehittäneen toimintaansa aina, kun levottomuuksia on ilmennyt.¹³²

Merkittävässä asemassa on Iranin tehokkaat tiedusteluorganisaatiot, joita on tiettävästi ainakin 16 erillistä toimijaa. Merkittävimpiä toimijoita ovat tiedusteluministeriö, poliisin tiedusteluyksikkö, oikeusministeriön vastatiedusteluyksikkö sekä vallankumouskaartin tiedustelupalvelu. Niiden tehtävänä on kerätä tietoa hallintoa vastustavista henkilöistä ja joissain tapauksissa hallinto on pystynyt pidättämään esimerkiksi mielenosoituksia suunnittelevat henkilöt ennalta. Eri yksiköiden roolit ovat vaihdelleet poliittisen tilanteen mukaan, mutta viimeisen vuosikymmenen aikana vallankumouskaartin tiedustelupalvelun kerrotaan vahvistuneen ja sitä pidetään jopa vahvempana kuin tiedusteluministeriötä. Tämän seurauksena myös hallintoa vastustavien toimijoiden tukahduttaminen on voimistunut.¹³³

Iranin hallitus on sotilaallisesti läsnä kurdialueilla mutta se ei ole aina näkyvää, vaan sotilaat saattavat käyttää siviiliasuja. Myös Iranin tiedustelupalvelu on läsnä kurdialueilla. Tiedustelupalvelun suorittama valvonta ei ole järjestelmällistä vaan rakenteistettua, eikä se ole umpimähkäistä vaan kohdistettua.¹³⁴ Koivusen ja Nehrin mukaan tiedustelu- ja turvallisuuspalvelun seurannassa olevien henkilöiden on mahdotonta viettää normaalia elämää Iranissa.¹³⁵ Iranin tiedustelupalvelun taktiikasta ei ole kuitenkaan saatavilla yksityiskohtaista julkista tietoa.

---

¹²⁹ Freedom from Torture 2017, s. 20, 22–23.

¹³⁰ DRC & DIS 2018, s. 6-7.

¹³¹ CHRI 9.8.2018.

¹³² Radio Farda/Veisi 21.8.2018.

¹³³ Radio Farda/Veisi 21.8.2018.

¹³⁴ DIS & DRC 2018, s. 5-6.

¹³⁵ Koivunen & Nehri 2013, s. 223.

Vuodenvaihteen 2017–2018 mielenosoitusten yhteydessä vallankumouskaartiin sidoksissa olevan uutissivuston kerrotaan haravoineen sosiaalisesta mediasta ja uutissivustoilta kuvia mielenosoittajista. Näitä kuvia julkaistiin sivustoilla ja kansalaisia pyydettiin ilmiantamaan tietoja kuvissa esiintyvistä henkilöistä.¹³⁶

Operatiivisista toimista hallintoa vastustavien kukistamisessa vastaavat poliisin ja sen erikoisjoukkojen lisäksi vallankumouskaarti ja vallankumouskaartin alaisuudessa toimivat puolisolitaalliset Basij-joukot. Lisäksi merkittäviä mielenosoituksia on ollut taltuttamassa myös hallinnolle uskollisia siviilipukuisia joukkoja (*plainclothes*).¹³⁷

Kurdeille merkittävät juhlapäivät sekä esimerkiksi poliittisten vankien teloitukset lisäävät hallituksen joukkojen läsnäoloa kurdikaupungeissa.¹³⁸ 1990- ja 2000-luvuilla on esiintynyt useita levottomuuksiksi laajenneita yhteenottoja hallituksen ja kurdien välillä, jotka ovat saaneet alkunsa jostain Iranin hallituksen toimesta.¹³⁹ Vallankumouskaartilla, sen Basij-joukoilla sekä siviilipukuisilla joukoilla oli merkittävä rooli muun muassa vuoden 2009 levottomuuksien tukahduttamisessa. Tällöin vallankumouskaarti korosti, että kyseessä oli ulkomaalaisten toimijoiden lietsoma yritys kaataa hallinto ja se käytti kovia toimia niiden tukahduttamiseksi.¹⁴⁰

Syksyn 2017 tilanteen mukaan viranomaisten läsnäolo kurdialueilla on lisääntynyt. Syyksi arveltiin viranomaisten olettaa lisääntynyttä ekstremismia kurdien keskuudessa sekä syyskuussa 2017 Irakin Kurdistanissa ollutta itsenäisyyskansanäänestystä.¹⁴¹ Myös Amnesty International nostaa esiin muun muassa Irakissa syyskuussa 2017 järjestettyä kurdien itsenäisyyttä koskenutta kansanäänestystä tukeneet mielenosoitukset, joiden aikana Iranin kurdialueilla oli turvallisuusjoukkojen vankka läsnäolo. Näiden mielenilmausten aikana enemmän kuin tusina ihmistä pidätettiin.¹⁴²

Lisäksi tiedustelupalveluilla ja etenkin vallankumouskaartilla on käytännössä vahva asema oikeusjärjestelmässä¹⁴³, mediassa ja talousjärjestelmässä, jolloin ne pystyvät kontrolloimaan hallinnon vastaisia toimia arkipäiväisessä elämässä.¹⁴⁴

4.4. Viimeaikaisia tapauksia kurdiaktivisteja vastaan

Vuoden 2018 aikana sekä paikalliset että kansainväliset ihmisoikeustoimijat sekä kurdimediat ja Iranin kurdipuolueet ovat säännöllisesti raportoineet viranomaisten kurdiaktivisteihin kohdistamista viranomaistoimista, oikeudenloukkauksista ja häirinnästä.

Vuoden 2018 aikana Iranissa on ollut useita mielenosoituksia liittyen etenkin maan heikkenevään taloustilanteeseen ja maan etnisillä vähemmistöillä on ollut merkittävä rooli niissä.

---

¹³⁶ RFE/RL/Esdandiari 4.1.2018.

¹³⁷ Radio Farda/Veisi 21.8.2018.

¹³⁸ Koivunen & Nehri 2013, s. 223.

¹³⁹ Grojean 2017, s. 327–328.

¹⁴⁰ Ostovar 2016, s. 183–186.

¹⁴¹ DIS & DRC 2018, s. 5.

¹⁴² Amnesty International 22.2.2018.

¹⁴³ ks. tarkemmin alaluku 3.5.

¹⁴⁴ Radio Farda/Veisi 21.8.2018.

Mielenosoitukset ovat olleet voimakkaimpia Iranin kurdi- ja arabivähemmistöjen asuttamilla alueilla.¹⁴⁵ Suurimmat kurdipuolueet tukivat mielenosoituksia julkisesti.¹⁴⁶

Syyskuussa 2018 herätti runsaasti huomiota neljän kurdiaktivistin teloitukset, sillä aktivistien oikeudenkäyntejä ei pidetty oikeudenmukaisina ja useat järjestöt tuomitsivat ne. Kahta aktivistia syytettiin marivanilaisen imaamin pojan murhasta vuonna 2009 sekä moharebe-rikoksesta¹⁴⁷. Kolmas aktivisti, Ramin Hossein Panahi pidätettiin alun perin epäiltynä Komala-puolueeseen kuulumisesta vuonna 2017 ja hän sai tuomionsa moharebe-rikoksesta.¹⁴⁸ Myös YK:n ihmisoikeustarkkailija tuomitsi kuolemantuomiot mahdollisen kidutuksen ja oikeudenkäyntien oikeudenmukaisuuteen liittyvien epäilyjen vuoksi.¹⁴⁹ Tämän jälkeen Iranissa teloitettiin syyskuussa vielä yksi kurdiaktivisti. Hän oli saanut murhatuomion Basij-joukkojen sotilaan tappamisesta. Hänen mukaansa oikeudenkäynti ei ollut oikeudenmukainen ja häntä oli kidutettu ja pakotettu tunnustamaan rikos.¹⁵⁰ Samoihin aikoihin huomiota herättäneiden teloitusten kanssa 8.9.2018 Iranin vallankumouskaarti teki ohjusiskun KDPI ja KDP-I -puolueiden tukikohtiin Irakin Kurdistanissa.¹⁵¹

Teloituksista ja ohjusiskusta oli seurauksena mielenilmauksia Iranin kurdialueilla. Mielenilmauksiin kuului lakko, jonka viranomaiset pyrkivät hajottamaan. Lakon aikana ainakin 16 aktivistia pidätettiin eri kurdikaupungeissa ja osallistuneisiin liikkeisiin tehtiin uhkauksia turvallisuusjoukkojen toimesta.¹⁵² Lakot jatkuivat kurdialueilla myös lokakuussa 2018, tuolloin niiden kerrottiin liittyneen huonontuneeseen taloustilanteeseen. Viranomaiset tuomitsivat jälleen lakot.¹⁵³ Lokakuun 2018 aikana pidätettiin ainakin yhteensä 50 kurdiaktivistia useissa kurdialueen kaupungeissa, johtuen 12.9. järjestettyjen kurdiaktivistien kuolemantuomioiden vastaisten mielenosoitusten vuoksi sekä muiden mainittujen lakkojen vuoksi. Myös useita opettajia kuulusteltiin lokakuun aikana opettajien lakkojen vuoksi.¹⁵⁴ Käytettävistä olevista lähteistä ei kerrota tarkemmin millaista toimintaa pidätetyt ovat tehneet, mistä heitä epäillään tai mitä pidätyksistä on seurannut. Monissa tapauksissa pidätettyjen olinpaikka on tuntematon.

Myös muista kurdiaktivistien pidätyksistä ja vangitsemisistä on uutisoitu useaan otteeseen vuoden 2018 aikana. Käytettävissä olevien lähteiden perusteella ei ole aina yksilöitävissä syytä pidättämiselle eikä lähteissä tarkemmin tuoda ilmi, kuinka laajaa toimintaa kyseiset henkilöt ovat harjoittaneet. Usein pidätettyjen tai vangittujen henkilöiden olinpaikka ei ole tiedossa. Aktivisteja on otettu kiinni raportointien mukaan hallinnon arvostelemisesta tai epäillyistä oppositioyhteyksistä¹⁵⁵, kotietsintöjen perusteella¹⁵⁶, perhesiteistä johtuen¹⁵⁷,

---

¹⁴⁵ Australia DFAT 7.6.2018, s. 27.

¹⁴⁶ The Jerusalem Post/Frantzman 1.1.2018.

¹⁴⁷ "sotiminen Jumalaa vastaan", ks. kohta 4.5.1.

¹⁴⁸ UN Human Rights 18.6.2018; Amnesty International 7.9.2018; Amnesty International 8.9.2018.

¹⁴⁹ UN Human Rights 7.9.2018.

¹⁵⁰ esim. KHRN 12.9.2018.

¹⁵¹ IHS Jane's 30.11.2018. Iranin toimia Irakin puolella vuoden 2018 aikana käsitellään tarkemmin maatietopalvelun raportissa "[Irakin tilannekatsaus marraskuussa 2018](#)".

¹⁵² esim. KHRN 13.9.2018; HRANA 14.9.2018.

¹⁵³ esim. KHRN 9.10.2018; CHRI 10.10.2018.

¹⁵⁴ esim. KHRN 25.10.2018; KHRN 5.11.2018.

¹⁵⁵ esim. HRANA 8.8.2018; KHRN 11.10.2018

¹⁵⁶ esim. HRANA 29.8.2018; KHRN 17.8.2018.

ammattiyhdistystoiminnasta¹⁵⁸, kokoontumisten järjestämisestä tai suunnittelemisesta¹⁵⁹, ympäristöaktivismista¹⁶⁰ tai muihin mielenosoituksiin osallistumisesta¹⁶¹ sekä kiellettyjen sosiaalisen median kanavien ylläpidosta¹⁶².

4.5. Kurdiaktivistien oikeudenkäynnit ja tuomiot

Pidätettyjä vähemmistöaktivisteja on edelleen asetettu syytteisiin ja tuomittu pitkiin vankeusrangaistuksiin. Osassa tapauksissa aktivistit ovat vain rauhanomaisesti osoittaneet mieltään oikeuksiansa puolesta. Poliittisista syistä vangitut kurdit edustavat lähes puolta Iranin kaikista poliittisista vangeista.¹⁶³

YK:n ihmisoikeusraportoijan mukaan lokakuussa 2017 saatujen tietojen mukaan 1828 kurdia on ollut pidätettynä ja heitä on syytetty muun muassa ympäristöaktivismista, ramadan-kuukauden kunnioittamatta jättämisestä, salakuljettajina toimimisesta sekä Irakissa järjestetyn kurdien itsenäisyyttä koskeneen kansanäänestyksen tuloksen tukemisesta. Näistä pidätetyistä 114 vastaan nostettiin syyte poliittisesta tai turvallisuusrikoksesta. Usein syytteet perustuivat kansalaisaktivistina tai kurdipuolueen jäsenenä toimimiseen.¹⁶⁴

Syrjintää vastustavia vähemmistöjen edustajia on pidätetty mielivaltaisesti, pidätetyt ovat kokeneet kidutusta, eivätkä ole saaneet oikeudenmukaisia oikeudenkäyntejä.¹⁶⁵ Pidätetyt vähemmistöaktivistit eivät yleensä saa tietoa, mistä heitä syytetään heti, vaan heitä voidaan pitää tätä ennen pidätettyinä jopa viikkoja tai kuukausia. Syytteet ovat usein vakavia. Vakavimpia syytteitä ovat *moharebe* ("sotiminen Jumalaa vastaan") ja *efsad fel-arz* ("turmeluksen levittäminen maan päällä"), joista molemmista rangaistuksena voi olla kuolemantuomio.¹⁶⁶

Iranin rikoslakiin tehty lisäys vuodelta 2013 sisältää laajan tulkinnan molemmista rikoksista mahdollistaen tuomiot monista yhteiskunnallisista, poliittisista ja taloudellisista teoista henkilöille, joita valtio pitää vastustajinaan. Rikoslain muutoksen jälkeen näistä rikoksista syytettyjä ei pidetä enää syyttöminä ennen tuomion julkistamista. Edellä mainittujen lisäksi muita aktivisteja vastaan nostettuja syytteitä ovat usein "järjestäytyminen ja salaliitto kansallista turvallisuutta vaarantavan rikoksen toteuttamiseksi", "jäsenyys kansallisen turvallisuuden vaarantavassa ryhmässä", "järjestelmän vastaisen propagandan levittäminen", "korkeimman uskonnollisen johtajan loukkaaminen" ja "islamilaisten arvojen loukkaaminen".¹⁶⁷

Kansallisen turvallisuuden vaarantavien rikosten oikeudenkäynnit pidetään vallankumoustuomioistuimissa. Näissä tuomioistuimissa pidettävät oikeudenkäynnit ovat yleensä

---

¹⁵⁷ esim. HRANA 30.9.2018.

¹⁵⁸ esim. KHRN 22.6.2018; KHRN 20.7.2018.

¹⁵⁹ esim. KHRN 27.7.2018; KHRN 12.7.2018; KHRN 8.5.2018;

¹⁶⁰ esim. KHRN 6.7.2018; KHRN 21.9.2018.

¹⁶¹ esim. KHRN 16.3.2018; KHRN 24.3.2018; HRANA 8.8.2018; ks. myös edellä vuoden 2018 mielenosoitukset.

¹⁶² esim. KHRN 2.6.2018; CHRI 7.6.2018.

¹⁶³ UNGA 31.10.2017.

¹⁶⁴ UN Human Rights 5.3.2018.

¹⁶⁵ Amnesty International 22.2.2018.

¹⁶⁶ MRG et. al 2018, s. 18.

¹⁶⁷ MRG et. al 2018, s. 18.

salaisia ja menettelytavoiltaan epäasiallisia. Ennen oikeudenkäyntiä pidätettynä olevat joutuvat yleisesti kidutuksen uhreiksi ja heidät pyritään saamaan tunnustamaan kidutuksen avulla. Syytetyt eivät yleensä saa tavata asianajajaansa ennen kuin juuri ennen oikeudenkäyntiä.¹⁶⁸ *Moharebe*-rikoksesta syytetyt eivät välttämättä saa tavata asianajajaansa edes oikeudenkäynnissä.¹⁶⁹ Lisäksi asianajajan saaminen on hankalaa, sillä Teheranissa on vain 20 juristia, jotka saavat edustaa henkilöitä joita syytetään kansallisen turvallisuuden vaarantavista rikoksista.¹⁷⁰

Oikeudenkäynnit vallankumoustuomioistuimissa ovat usein lyhyitä, jopa vain muutamia minuutteja kestäviä. Syytetyille ei monissa tapauksissa anneta mahdollisuutta puolustukseen ja tuomiot perustuvat esitutkintavaiheessa, usein kiduttamalla tai julkisesti televisiossa annettuihin tunnustuksiin.¹⁷¹

Jotkut näistä syytteistä ovat johtaneet pitkiin vankeusrangaistuksiin, raipaniskurangaistuksiin tai suuriin taloudellisiin seuraamuksiin.¹⁷² Tuomitut joutuvat kärsimään tuomionsa Iranin vankiloissa, joiden olot ovat merkittävä huolenaihe. Poliittisista syistä vangitut kurdit ovat kokeneet fyysistä ja psyykkistä pahoinpitelyä¹⁷³ ja heidän perusoikeuksiaan on evätty¹⁷⁴. Tämä on tarkoittanut muun muassa terveydenhoidon epäämistä¹⁷⁵. Lisäksi vankiloiden ylikuormitus on laajalle levinnyt ongelma¹⁷⁶. 31 henkilöä oli vuoden 2017 aikana nälkälakossa heidän vankeusrangaistukseensa ja vankilaoihinsa liittyen.¹⁷⁷

4.5.1. Kuolemantuomiot

Iranin rikoslaki mahdollistaa kuolemantuomion useista rikoksista. Iranissa tuomareilla on hyvin laaja valta soveltaa lakia, joten rikoksista langetettavat tuomiot eivät ole usein ennustettavissa.¹⁷⁸ Monet rikosnimikkeistä ovat sellaisia, joita käytetään useimmiten vähemmistöaktivistien syylliseksi osoittamiseksi.¹⁷⁹ Seuraavat kuolemantuomion mahdollistavat rikosnimikkeet mainitaan rikoslaissa¹⁸⁰:

---

¹⁶⁸ HRW 2018; MRG 2018, s. 18.

¹⁶⁹ MRG et. al 2018, s. 18.

¹⁷⁰ HRW 5.6.2018.

¹⁷¹ MRG et. al 2018, s. 18; ECPM & IHR 2018, s. 13.

¹⁷² UN Human Rights 5.3.2018.

¹⁷³ MRG et. al 2018, s. 19; UN HRC 5.3.2018.

¹⁷⁴ UN Human Rights 5.3.2018.

¹⁷⁵ HRW 2018; MRG 2018, s. 19.

¹⁷⁶ MRG et. al 2018, s. 19.

¹⁷⁷ UN Human Rights 5.3.2018.

¹⁷⁸ Iranin oikeusjärjestelmä on monimutkainen ja se perustuu islamilaiseen lakiin (sharia) ja sen uskonnollisten lähteiden tulkintaan. Tuomareilla on suuri valta tehdä tulkintoja tapauskohtaisesti uskonnollisista lähteistä ja tuomiot ovat usein vaikeasti ennustettavia. Tuomioistuimet eivät ole itsenäisiä, vaan oikeusjärjestelmä toimii ylimmän uskonnollisen johtajan valvonnassa. (IHRDC 12.10.2016.)

¹⁷⁹ MRG et. al 2018, s. 19.

¹⁸⁰ Iranin rikoslaki, kirja 2, osa 2. Englanninkielinen käännös saatavilla esimerkiksi <https://iranhrdc.org/english-translation-of-books-i-ii-of-the-new-islamic-penal-code/> (käyty 28.11.2018).

- *moharebe* ("sotiminen Jumalaa vastaan")¹⁸¹
- *efsad fel-arz* ("turmeluksen levittäminen maan päällä")¹⁸²
- Jotkut seksuaaliset teot (raiskaus, insesti, muslimin ja ei-muslimin välinen) tiettyjen olosuhteiden täytyessä
- Miesten välinen seksuaalinen kanssakäyminen tiettyjen olosuhteiden täytyessä
- Profeetta Muhammedin, muiden profeettojen tai uskonnollisten henkilöiden solvaaminen
- Toistuva alkoholin tai huumeaineiden käyttö tai salakuljetus
- Toistuva varkaus
- Murha

Kurdit ja muut etniset vähemmistöt ovat myös yliedustettuina kuolemaan tuomittujen henkilöiden joukossa.¹⁸³ Vähemmistöt kohtaavat edelleen mielivaltaisia pidätyksiä ja heitä on vangittuna ja teloitettu kansallisen turvallisuuden perusteella lukumääräänsä nähden yliedustettuina.¹⁸⁴ Myös useimmat huumerikoksista kuolemantuomion saaneista kuuluvat Iranin vähemmistöihin.¹⁸⁵

Iranin viranomaiset eivät julkista virallisia tietoja suurimmasta osasta teloituksista. Esimerkiksi vuonna 2017 vain 21 % teloituksista oli julkisia virallisia tietoja. Tiedot perustuvat eri järjestöjen eri lähteistä keräämiin tietoihin.¹⁸⁶ Iran toimeenpani eri järjestöjen tietojen mukaan vuonna 2017 ainakin 507–517 teloitusta. Suurin osa toimeenpannuista kuolemantuomioista perustui tuomioon murhasta (240 tapausta) ja huumeiden salakuljetuksesta (205–231 tapausta). *Mohabere*-tuomioista johtuvia tai valtion vastaisen korruption levittämisestä langetettuja rangaistuksia oli yhteensä 15–19.¹⁸⁷ Vuonna 2017 tapahtuneista teloituksista 64:n arvellaan olevan poliittisista syistä vangittujen kurdien teloituksia.¹⁸⁸ Kuolemantuomiosta noin puolet langetetaan vallankumoustuomioistuimissa ja loput muissa rikostuomioistuimissa.¹⁸⁹

Vuonna 2011 Iranin huumeainelainsäädäntöä kiristettiin niin, että se mahdollisti kuolemantuomion yhteensä 17 eri huumeainerikoksesta, myös lievimmistä. Tämä nosti nopeasti huumerikosperustaisten kuolemantuomioiden määrää.¹⁹⁰ Marraskuussa 2017 voimaan astunut huumeainelainsäädännön muutos nosti kuolemanrangaistuksen langettamisen kynnystä huumerikoksista. Iranin hallinto on ilmoittanut, että tällä perusteella jo aiemmin kuolemaan tuomittujen henkilöiden tapaukset tullaan arvioimaan uudelleen uuden lainsäädännön

---

¹⁸¹ *Moharebe*-rikoksella tarkoitetaan sellaista ihmisen hengen, omaisuuden tai siveyden aseellista uhkaamista tai muuta aseellista tekoa, joka on samalla yleistä turvallisuutta tai islamilaista tasavaltaa vastaan. (Iranin rikoslaki, kirja 2, osa 2.)

¹⁸² *Efsad fel-arz* -rikoksella tarkoitetaan sellaista tekoa, joka esim. on suureen väkijoukkoon kohdistuva törkeä rikos, vaarantaa sisäisen tai kansainvälisen turvallisuuden, sisältää vaarallisten aineiden levittämistä, vaarantaa vakavalla tavalla järjestystä tai katsotaan laaja-alaiseksi korruptioksi. (Iranin rikoslaki, kirja 2, osa 2.)

¹⁸³ UNGA 31.10.2017; MRG 2018, s. 19.

¹⁸⁴ MRG et. al 2018, s. 5, 15.

¹⁸⁵ ECPM & IHR 2018, s. 20.

¹⁸⁶ ECPM & IHR 2018, s. 4-5.

¹⁸⁷ Amnesty International 04/2018, s. 31; ECPM & IHR 2018, s. 3, 12, 15.

¹⁸⁸ UN Human Rights 5.3.2018.

¹⁸⁹ ECPM & IHR 2018, s. 14.

¹⁹⁰ ECPM & IHR 2018, s. 16–17.

näkökulmasta.¹⁹¹ Huumetuomioista langetettuja kuolemanrangaistuksia ei tämän hetkisten tietojen mukaan ole toimeenpantu vuoden 2018 aikana. Kuolemantuomioita Iranissa seuraavat IHR- ja ECPM-järjestöt näkevät muutoksen positiivisena kehityskulkuna Iranin ihmisoikeustilanteessa. Ne kuitenkin huomauttavat, että merkittävät poliittiset tapahtumat ovat vaikuttaneet toimeenpantujen kuolemantuomioiden määrään nostavasti. Esimerkiksi vuonna 2018 esiintyneet levottomuudet saattavat vaikuttaa kuolemantuomioiden määrään tulevaisuudessa.¹⁹²

---

¹⁹¹ Amnesty International 04/2018, s. 32; ECPM & IHR 2018, s. 16–17.

¹⁹² ECPM & IHR 2018, s. 16–17.

Lähteet

Ahmadzadeh, Hashem & Stansfield, Gareth 2010. "The Political, Cultural, and Military Re-Awakening of the Kurdish Nationalist Movement in Iran". *Middle East Journal* 64:1. Saatavilla: <http://hdl.handle.net/10871/9414> (käyty 28.8.2018).

Amnesty International

8.9.2018. *Iran: Executions of three Iranian Kurds an outrage*. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/09/iran-executions-of-three-iranian-kurds-an-outrage/> (käyty 28.11.2018).

7.9.2018. *Iran: Two Iranian Kurds at imminent risk of execution after convictions tainted by torture allegations*. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/09/two-iranian-kurds-at-imminent-risk-of-execution-after-convictions-tainted-by-torture-allegations/> (käyty 28.11.2018).

04/2018. *Amnesty International Global Report: Death Sentences and Executions 2017*. <https://www.amnesty.org/download/Documents/ACT5079552018ENGLISH.PDF> (käyty 28.8.2018).

22.2.2018. *Amnesty International Report 2017/18 - Iran*. Saatavilla: <http://www.refworld.org/docid/5a9938e84.html> (käyty 28.8.2018).

Australia DFAT (Department of Foreign Affairs and Trade) 7.6.2018. *DFAT Country Information Report: Iran*. <https://dfat.gov.au/about-us/publications/Documents/country-information-report-iran.pdf> (käyty 28.11.2018).

Austria BMI (Austrian Federal Ministry of the Interior) 2015. *The Kurds: History – Religion – Language - Politics*. Saatavilla: <http://www.refworld.org/docid/568cf9924.html> (käyty 28.8.2018).

Brandon, James 15.1.2018. "Party for Free Life in Kurdistan: The PKK's Iranian Wing Bides Its Time". *Terrorism Monitor, Volume 16:1*. The Jamestown Foundation. <https://jamestown.org/program/party-free-life-kurdistan-pkks-iranian-wing-bides-time/> (käyty 28.8.2018).

CHRI (Center for Human Rights in Iran)

10.10.2018. *Iranian Merchants Close Down Shops in Silent Strike Against Hyperinflation*. <https://www.iranhumanrights.org/2018/10/iranian-merchants-close-down-shops-in-silent-strike-against-hyperinflation/> (käyty 28.11.2018).

9.8.2018. *State TV of Iran Must End Its Use of Families to Discredit Journalists, Dissenters*. <https://www.iranhumanrights.org/2018/08/state-tv-of-iran-must-end-its-use-of-families-to-discredit-journalists-dissenters/> (käyty 28.11.2018).

7.6.2018. *Telegram Channel Admin Could Get Death Penalty For "Insulting the Prophet"*. <https://www.iranhumanrights.org/2018/06/telegram-channel-admin-could-get-death-penalty-for-insulting-the-prophet/> (käyty 28.11.2018).

DIS (Danish Immigration Service) & DRC (Danish Refugee Council) 2018. *Iran: Issues concerning persons of ethnic minorities, including Kurds and Ahwazi Arabs, Joint report from the Danish Immigration Service and Danish Refugee Council based on interviews in Tehran, Iran, Ankara, Turkey and London, United Kingdom, 9 September to 16 September 2017 and 2 October to 3 October 2017.* <https://nyidanmark.dk/-/media/Files/US/Landerappporter/Report---issues-concerning-persons-ethnic-minorities-220218.pdf?la=en-GB&hash=93F69CDB893569BE5AC23BBC648BA9E8789DAA96> (käyty 28.8.2018).

DIS (Danish Immigration Service) & DRC (Danish Refugee Council) 2013. *Iranian Kurds: On Conditions for Iranian Kurdish Parties in Iran and KRI, Activities in the Kurdish Area of Iran, Conditions in Border Area and Situation of Returnees from KRI to Iran.* Saatavilla: https://nyidanmark.dk/-/media/Files/US/Landerappporter/fact_finding_iranian_kurds_2013.pdf?la=en-GB&hash=23FE0B179CDD5621DCBE71E47F8BF033A33E2A37 (käyty 28.8.2018).

ECPM (Ensemble Contre la Peine de Mort) & IHR (Iran Human Rights) 2018. *Annual Report on the Death Penalty in Iran 2017.* <http://www.ecpm.org/wp-content/uploads/Rapport-iran-2018-gb-090318-MD2.pdf> (käyty 28.11.2018).

Freedom from Torture 12/2017. *Turning a blind eye: Why the international community must no longer ignore torture in Iran.* https://www.freedomfromtorture.org/sites/default/files/documents/iran_report_2017_a4_final_final_web_optimised_1.pdf (käyty 28.11.2018).

Grojean, Oliver 2017. "Identities and Ethnic Hierarchy: The Kurdish Question in Iran since 1979". Teoksessa Stansfield, Gareth & Shareef, Mohammed (toim.) *The Kurdish Question Revisited.* Hurst & Company, Lontoo.

Guillou, Nat 28.7.2017. "The Future of Sunni Jihadist Violence in Iran", *Terrorism Monitor, Volume 15:15.* The Jamestown Foundation. <https://jamestown.org/program/the-future-of-sunni-jihadist-violence-in-iran/> (käyty 28.11.2018).

Hassan, Zheger 2018. "Political Systems and Parties", teoksessa *The Kurds: An Encyclopedia of Life, Culture, And Society.* ABC-Clio, Santa Barbara, CA.

Hevian, Rodi 2013. *The Main Kurdish Political Parties in Iran, Iraq, Syria, and Turkey: A Research Guide.* Rubin Center. <http://www.rubincenter.org/2013/08/the-main-kurdish-political-parties-in-iran-iraq-syria-and-turkey-a-research-guide/> (käyty 28.8.2018). Alkuperäinen ei saatavilla julkaisuhetkellä, kopio saatavilla Tellus-maatietokannassa.

HRANA (Human Rights Activists News Agency)

30.9.2018. *Brother of Kurdish Activist Arrested in Western Iran.* <https://www.en-hrana.org/brother-of-kurdish-activist-arrested-in-western-iran> (käyty 28.11.2018).

14.9.2018. *Merchant Strikes Sparked by Recent Executions Lead to Backlash and Arrests.* <https://www.en-hrana.org/merchant-strikes-sparked-by-recent-executions-lead-to-backlash-and-arrests> (käyty 28.11.2018).

29.8.2018. *Concerns Mount over Fate of Tortured Kurdish Prisoner*. <https://www.en-hrana.org/concerns-mount-over-fate-of-tortured-kurdish-prisoner> (käyty 28.11.2018).

8.8.2018. *Summary Report: Recent Arrests, Imprisonment and Executions*. <https://www.en-hrana.org/summary-report-recent-arrests-imprisonment-and-executions> (käyty 28.11.2018).

HRW (Human Rights Watch) 5.6.2018. *Want to Choose Your Lawyer? Good Luck in Iran*. <https://www.hrw.org/news/2018/06/05/want-choose-your-lawyer-good-luck-iran> (käyty 28.11.2018).

HRW (Human Rights Watch) 2018. *World Report 2018 Iran: Events of 2017*. <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/iran> (käyty 28.8.2018).

IHRDC (Iran Human Rights Documentation Center) 12.10.2016. *The Iranian Judiciary: A Complex and Dysfunctional System*. <https://iranhrdc.org/the-iranian-judiciary-a-complex-and-dysfunctional-system/> (käyty 17.10.2018).

IHS Jane's

30.11.2018. "Potential for wider Iranian Kurdish insurgency increases", *Jane's Intelligence Review*. https://janes.ihs.com/Janes/Display/FG_1321986-JIR [vaatii kirjautumisen]. (käyty 3.12.2018).

18.7.2017. "Partiya Karkerên Kurdistan (PKK)", *Jane's World Insurgency and Terrorism*. <https://janes.ihs.com/Janes/Display/jwit0284-jwit> [vaatii kirjautumisen] (käyty 28.8.2018).

26.4.2012. "Partiya Jiyana Azada Kurdistan (PJAK)", *Jane's World Insurgency and Terrorism*. <https://janes.ihs.com/Janes/Display/jwita030-jwit> [vaatii kirjautumisen] (käyty 28.8.2018).

Al-Jazeera/Hess, Jake 29.6.2013. *Iran awaits 'Kurdish Spring'*. <https://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/06/2013627152045730568.html> (käyty 28.11.2018).

The Jerusalem Post/Frantzman, Seth J. 1.1.2018. *Kurdish-Iranian Groups Support Protests for Democracy in Iran*. <https://www.jpost.com/Middle-East/Kurdish-Iranian-groups-support-of-protests-for-democracy-in-iran-521523> (käyty 29.11.2018).

Koivunen, Kristiina & Nehri, Welat 2013. *Kurdistan itsenäisyyden kynnyksellä?* Edita, Helsinki.

KHRN (Kurdistan Human Rights Network)

5.11.2018. *Iran: Dozens of Religious Activists and Sunni Kurdish Civilians Arrested in Various Cities of Kurdistan*. <http://kurdistanhumanrights.net/en/iran-dozens-of-religious-activists-and-sunni-kurdish-civilians-arrested-in-various-cities-of-kurdistan/> (käyty 28.11.2018).

25.10.2018. *More Kurdish Activists Summoned, Interrogated and Arrested in Various Cities of Kurdistan.* <http://kurdistanhumanrights.net/en/more-kurdish-activists-summoned-interrogated-arrested-in-various-cities-of-kurdistan/> (käyty 28.11.2018).

11.10.2018. *Two Civil Activists Arrested in Saghez and Sanandaj.* <http://kurdistanhumanrights.net/en/two-civil-activists-arrested-in-saghez-and-sanandaj/> (käyty 28.11.2018).

9.10.2018. *Strike of Marketers in Some Kurdish Cities.* <http://kurdistanhumanrights.net/en/strike-of-marketers-in-some-kurdish-cities/> (käyty 28.11.2018).

21.9.2018. *No Information about the Fate of An Environmental Activists in Sanandaj.* <http://kurdistanhumanrights.net/en/no-information-about-the-fate-of-an-environmental-activists-in-sanandaj/> (käyty 28.11.2018).

13.9.2018. *Businesses Strike to Protest the Execution of Kurdish Political Prisoners and Iran Missile Attacks.* <http://kurdistanhumanrights.net/en/businesses-strike-to-protest-the-execution-of-kurdish-political-prisoners-and-iran-missile-attacks/> (käyty 28.11.2018).

12.9.2018. *The Execution of a Kurdish Political Prisoner & Releasing the Audio File of His Defence Statements.* <http://kurdistanhumanrights.net/en/the-execution-of-a-kurdish-political-prisoner-releasing-the-audio-file-of-his-defence-statements/> (käyty 28.11.2018).

17.8.2018. *No Information about the Fate of Two Civil Rights Activists.* <http://kurdistanhumanrights.net/en/no-information-about-the-fate-of-two-civil-rights-activists/> (käyty 28.11.2018).

27.7.2018. *The Trial of Three labours Activists Will be Held in Sanandaj.* <http://kurdistanhumanrights.net/en/the-trial-of-three-labours-activists-will-be-held-in-sanandaj/> (käyty 28.11.2018).

20.7.2018. *A Labor Activist Arrested in Marivan.* <http://kurdistanhumanrights.net/en/a-labor-activist-arrested-in-marivan/> (käyty 28.11.2018).

12.7.2018. *Mass Arrests of Kurdish Activists in Different Cities of Kurdistan.* <http://kurdistanhumanrights.net/en/mass-arrests-of-kurdish-activists-in-different-cities-of-kurdistan/> (käyty 28.11.2018).

6.7.2018. *An Environment Activist Arrested in Paveh.* <http://kurdistanhumanrights.net/en/an-environment-activist-arrested-in-paveh/> (käyty 28.11.2018).

22.6.2018. *Continued Summons and Interrogations of Labor Activists in Kurdistan.* <http://kurdistanhumanrights.net/en/continued-summons-and-interrogations-of-labor-activists-in-kurdistan/> (käyty 28.11.2018).

2.6.2018. *Detained Telegram Channel Admin Faces New Charge.* <http://kurdistanhumanrights.net/en/detained-telegram-channel-admin-faces-new-charge/> (käyty 28.11.2018).

8.5.2018. *The Detained Labor Activist Released on Bail.* <http://kurdistanhumanrights.net/en/the-detained-labor-activist-released-on-bail/> (käyty 28.11.2018).

24.3.2018. *Iran Prevented Kurdish Newroz Celebrations in Nay / A Number of Residents Arrested.* <http://kurdistanhumanrights.net/en/iran-prevented-kurdish-newroz-celebrations-in-nay-a-number-of-residents-arrested/> (käyty 28.11.2018).

16.3.2018. *A Detainee Released on Bail in Kamyaran / Still No News About the Fate of Other Detainees.* <http://kurdistanhumanrights.net/en/a-detainee-released-on-bail-in-kamyaran-still-no-news-about-the-fate-of-other-detainees/> (käyty 28.11.2018).

Landinfo 13.2.2017. *Iran: Økt kurdisk militæraktivitet i Iran.* <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/04/iran-respons-%C3%98kt-kurdisk-milit%C3%A6raktivitet-i-iran-AHO-Oppdatert-15022016.pdf> (käyty 28.8.2018).

Landinfo 6.6.2013. *Iran: PJAK – Parti for et fritt liv i Kurdistan.* <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/04/iran-temanotat-PJAK-Parti-for-et-fritt-liv-i-Kurdistan-06062013.pdf> (käyty 28.8.2018).

MEE (Middle East Eye)/Meseguer, David 1.6.2017. *Iranian Kurds march to war: 'We don't care how strong the enemy is'.* <https://www.middleeasteye.net/news/peshmerga-and-iran-ready-fight-517501721> (käyty 28.11.2018).

Milburn, Franc 2017. "Iranian Kurdish Militias: Terrorist-Insurgents, Ethno Freedom Fighters, or Knights on the Regional Chessboard?", *CTC Sentinel* 10(5). <https://ctc.usma.edu/iranian-kurdish-militias-terrorist-insurgents-ethno-freedom-fighters-or-knights-on-the-regional-chessboard/> (käyty 29.11.2018).

Al-Monitor

/Hawramy, Fazel 6.8.2018. *How regional politics is restraining Kurdish militancy in Iran.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/08/iran-us-pjak-kdpi-kurdish-groups-clashes-tension-kurdistan.html> (käyty 28.11.2018).

/Hawramy, Fazel 25.7.2018. *Will Iranian Kurds be on front lines of US conflict with Iran?* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/07/iran-trump-pressure-campaign-kdpi-pjak-fagin-irgc-erbil.html> (käyty 28.11.2018).

/Hawramy, Fazel 20.6.2018. *Kurdish rebels move to gain US support for operations against Iran.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/06/iran-kurdish-rebels-kdpi-komala-hijri-washington-trump.html> (käyty 28.11.2018).

/Hawramy, Fazel 8.6.2018. *Iran faces new threat as Kurdish jihadis join IS in Afghanistan*. <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/06/iran-islamic-state-isis-khurasan-wilayah-kurd-jihadists.html>

/Hawramy, Fazel 7.3.2018. *Assassinations mount as Iranian Kurdish militants clash with Tehran*. <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/03/iran-kdpi-kurdish-opposition-iraq-assassinations-rahmani.html> (käyty 28.11.2018).

/Hawramy, Fazel 10.1.2018. *Iran's jihadi gambit*. <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/01/iran-jihadi-gambit.html>

/Zaman Amberin 11.5.2015. *Iran's Kurds rise up as their leaders remain divided*. <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/05/iran-turkey-syria-kurds-iranian-kurds-rise-up.html> (käyty 28.11.2018).

MRG (Minority Rights Groups International), Ceasefire Centre for Civilian Rights & Centre for Supporters of Human Rights 2018. *Rights Denied: Violations against ethnic and religious minorities in Iran*. <http://minorityrights.org/wp-content/uploads/2018/03/Rights-Denied-Violations-against-ethnic-and-religious-minorities-in-Iran.pdf> (käyty 28.8.2018).

MRG (Minority Rights Group International) 2017. *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples - Iran: Kurds*. Saatavilla: <http://www.refworld.org/docid/49749d0bc.html> (käyty 28.8.2018).

Ostovar, Afshon 2016. *Vanguard of Imam: Religion, Politics, and Iran's Revolutionary Guards*. Oxford University Press.

Radio Farda/Weisi, Mordad 21.8.2018. *Anatomy Of Suppression In Iran: The Institutions & Tactics That Repeatedly Quash Dissent*. <https://en.radiofarda.com/a/layers-of-suppression-in-Islamic-republic-Iran/29437016.html> (käyty 14.12.2018).

RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty)

/Esdandiari, Golnaz 4.1.2018. *Iran's IRGC, Allies Enlist Public, And Twitter, To Chase Suspected Protesters*. <https://www.rferl.org/a/iran-revolutionary-guards-crowdsource-protester-crackdown/28955120.html> (käyty 14.12.2018).

/Esfandiari, Golnaz 29.6.2016. *Explainer: What's Behind Sudden Clashes In Northwestern Iran?* <https://www.rferl.org/a/iran-kurdish-clashes-iraq-border-explainer/27828869.html> (käyty 28.11.2018).

Rudaw

9.7.2018. *KDPI and Iran's revolutionary guards engage in deadly clashes*. <http://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/09072018> (käyty 29.11.2018).

7.7.2018. *Iran executes 8 Kurds for attack on Parliament, Khomeini's shrine*. <http://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/070720181> (käyty 29.11.2018).

10.6.2018. *Iranian security forces clash with Kurdish fighters.*
<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/10062018> (käyty 29.11.2018).

7.3.2018. *Iran seeking to prevent Kurdish Newroz celebrations: reports.*
<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/07032018> (käyty 29.11.2018).

3.1.2018. *Kurdish armed group claims attack that killed at least 3 Iranian security forces.* <http://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/030120182> (käyty 29.11.2018).

3.9.2017. *IN-PICTURES: Fighters of armed group opposed to Iran: PJAK.*
<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/03092017> (käyty 3.12.2018).

30.4.2017. *Kurdish party resumes armed struggle against Iran, third party to do so.*
<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/30042017> (käyty 29.11.2018).

SFH (Schweizerische Flüchtlingshilfe) 27.9.2018. *Gefährdung politisch aktiver kurdischer Personen.* SFH-Länderanalyse. <https://www.fluechtlingshilfe.ch/assets/herkunftslander/mittlerer-osten-zentralasien/iran/180927-irn-pol-aktiv-kurden.pdf> (käyty 28.11.2018).

Stansfield, Gareth & Shareef, Mohammed 2017. "Introduction". Teoksessa Stansfield, Gareth & Shareef, Mohammed (toim.) *The Kurdish Question Revisited*. Hurst & Company, Lontoo.

UNGA (United Nations General Assembly) 31.10.2017. *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran.* Saatavilla: <http://www.refworld.org/docid/5a12f5ac4.html> (käyty 28.8.2018).

UN Human Rights (United Nations Human Rights Council)

7.9.2018. *UN rights experts call on Iran to halt imminent executions of Iranian Kurds.*
<https://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=23512&LangID=E> (käyty 28.11.2018).

18.6.2018. *Iran must halt execution of Ramin Hossein Panahi, say UN rights experts.*
<https://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=23208&LangID=E> (käyty 28.11.2018).

5.3.2018. *Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran.*
http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session37/Documents/A_HRC_37_68.docx (käyty 28.8.2018).

UNPO (Unrepresented Nations & Peoples Organization) 2017. *Iranian Kurdistan, Democratic Party of Iranian Kurdistan, Komala Party of Iranian Kurdistan.* <http://unpo.org/downloads/2347.pdf> (käyty 28.8.2018).

USDOS (United States Department of State) 2018. *Country Reports on Human Rights Practices for 2017: Iran.*
<http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2017&dliid=277241> (käyty 28.8.2018).

Vali, Abbas 2014 (2011). *Kurds and the State in Iran: The Making of Kurdish Identity*. I.B. Tauris, London.